

Regeringens proposition

1980/81: 51

med förslag till ändrade riktlinjer för Norrlandsfondens fortsatta verksamhet m. m.

beslutad den 23 oktober 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokollet.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

NILS G. ÅSLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Norrlandsfonden erhåller nya riktlinjer för sin verksamhet för tiden 1981–1985 samt att en ram av 150 000 000 kr. fastställs för statens bidrag till Norrlandsfonden under budgetåren 1981/82–1985/86. Förslagen innebär väsentligen att Norrlandsfonden inom ramen för oförändrat anslag i ökad omfattning inriktar sitt stöd mot industriellt utvecklingsarbete.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-10-23

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelsohn, Danell och Petri.

Föredragande: statsrådet Åsling

Proposition med förslag till ändrade riktlinjer för Norrlandsfondens fortsatta verksamhet m. m.

1 Inledning

Stiftelsen Norrlandsfonden, som bildades år 1961 (prop. 1961:77, SU 1961:89, rskr 1961:233), har till uppgift att främja näringslivets utveckling i Norrland, främst i Norrbottens län. Riktlinjerna för fondens nuvarande verksamhet antogs av riksdagen år 1976 (prop. 1975/76:200, NU 1976/77:7, rskr 1976/77:50). Enligt dessa riktlinjer skall särskild uppmärksamhet ägnas åt inlandskommunerna. Vidare skall fonden stödja etablering och utbyggnad av dels industri som är grundad på norrländska råvaror, dels sådan verksamhet i övrigt som är stödberättigad enligt normerna för det statliga lokaliseringsstödet. Fonden skall även ta initiativ till och stödja utredningar och inventeringar som bedöms vara av betydelse för det norrländska näringslivet, samt främja samordning av regional industriell service i Norrland. Vidare skall fonden ta initiativ till sådant forsknings- och utvecklingsarbete som syftar till att vidareförädla norrländska råvarutillgångar eller som på annat sätt är av betydelse för det norrländska näringslivet.

Sedan riktlinjerna för Norrlandsfonden senast fastställdes har det regionalpolitiska stödet och de regionala utvecklingsfondernas insatsmöjligheter avsevärt förstärkts inom de stödformer där Norrlandsfonden är verksam. Med stöd av regeringens bemyndigande den 21 juni 1979 tillkallade därför dåvarande chefen för industridepartementet en särskild utredare för att utreda frågan om Norrlandsfondens fortsatta ställning och uppgifter inom samhällets industri- och regionalpolitiska organisation. Utredaren¹, som för sitt arbete antog benämningen Norrlandsfondsutredning-

¹ F. d. riksdagsledamoten Göte J. Pettersson.

en, har avlämnat betänkandet (Ds I 1980: 8) Norrlandsfondens framtida roll inom samhällets industri- och regionalpolitiska organisation. I betänkandet föreslås bl. a. ändrad inriktning av verksamheten syftande till förbättrad anpassning till samhällets övriga regionalpolitiska insatser. Betänkandet, som innehåller också en redogörelse för nuvarande förhållanden, bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av statskontoret, riksrevisonsverket (RRV), universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), statens industriverk (SIND), styrelsen för teknisk utveckling (STU), Sveriges geologiska undersökning (SGU), länsstyrelserna i Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR), Sveriges Föreningsbankers Förbund, Kooperativa förbundet (KF), Landstingsförbundet, landstingen i Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten, Landsorganisationen i Sverige (LO), Norrlandsfonden, Stiftelserna Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens läns utvecklingsfonder, Sveriges arbetsgivareförening och Sveriges Industriförbund i ett gemensamt yttrande, Svenska Bankföreningen, Svenska kommunförbundet, Svenska sparbanksföreningen, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt Sveriges hantverks- och industriorganisation – Familjeföretagen (SHIO).

UHÄ har bifogat yttranden från företagsekonomiska institutionen vid universitetet i Stockholm, nationalekonomiska institutionen i Göteborg, rektorsämbetet vid Umeå universitet, Umeå högskoleregion samt kontakt- och forskningssekretariatet vid högskolan i Luleå och tekniska fakultetsnämnden vid nämnda högskola.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har bifogat yttranden från Kramfors och Örnsköldsviks kommun, Högskolan i Sundsvall/Härnösand samt Sve-tab Nord AB. Länsstyrelsen i Västerbottens län har bifogat yttranden från länsarbetsnämnden samt handelskammaren i samma län.

LO har bifogat yttrande från Svenska Skogsarbetareförbundet.

Svenska Bankföreningen anger att Post- och kreditbanken (PK-banken) deltagit i behandlingen av ärendet och har förklarat sig instämma i föreningens yttrande.

Svenska Sparbanksföreningen slutligen framhåller att föreningen med sitt yttrande biträder de synpunkter som har lämnats till föreningen från Länssparbanken Norrbotten, Västerbottens sparbank samt kansliet i Norrländska sparbanksföreningen, vilket representerar Sparbanken i Västernorrland.

En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

2 Föredragandens överväganden

År 1976 fastställde riksdagen senast riktlinjer för Norrlandsfondens verksamhetsinriktning. Tillkomsten av de regionala utvecklingsfonder (prop. 1977/78:40, NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110), förstärkning och vidareutveckling av det regionalpolitiska stödet (prop. 1978/79:112, AU 1978/79:23, rskr 1978/79:435) liksom bildandet av regionala investmentbolag (prop. 1976/77:125, NU 1976/77:40, rskr 1976/77:345; prop. 1977/78:40, NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110) gav regeringen anledning att tillkalla en särskild utredare för att mot bakgrund av de ökade samhällsinsatser som sålunda hade beslutats inom Norrlandsfondens verksamhetsområde överväga fondens framtida roll inom industri- och regionalpolitiken.

En redogörelse för fondens nuvarande verksamhet och organisation lämnas i Norrlandsfundsutredningens bifogade betänkande. Sammanfattningsvis bör dock nämnas att Norrlandsfondens hittillsvarande verksamhet omfattar främst stöd till forskning, utredningar och inventeringar, industriellt utvecklingsarbete samt industriell utbyggnad. Norrlandsfonden har t. o. m. år 1979 lämnat stöd med totalt 691 milj. kr. Av nämnda stöd har huvuddelen gällt stöd till industriell utbyggnad. En förskjutning från stöd till industriell utbyggnad till stöd för industriellt utvecklingsarbete har ägt rum under senare år. Under år 1979 var således Norrlandsfondens stöd till industriellt utvecklingsarbete i det närmaste lika stort som stödet till industriell utbyggnad. Förstärkningen av det regionalpolitiska stödet samt utbyggnaden av de regionala utvecklingsfonderna har medverkat till att denna förskjutning ägt rum.

Utredaren framhåller att behovet av nya arbetstillfällen är särskilt stort i de fyra nordligaste länen och att industrins andel av sysselsättningen i dessa län ligger under riksgenomsnittet. Vidare framhåller utredaren att den utbyggnad som har skett av de samhälleliga insatserna för att främja näringslivets utveckling i dessa län främst har tagit sikte på finansiering av nya produktionsanläggningar. När det gäller utvecklingen av projekt som ännu inte har nått så långt att produktionen kan startas finns behov av ytterligare insatser.

Utredaren har mot denna bakgrund prövat om Norrlandsfondens arbetsuppgifter och resurser helt eller delvis bör föras över till andra organ för att resurserna skall utnyttjas effektivt. Utredarne har därvid funnit att en fortsatt verksamhet inom Norrlandsfonden är att föredra framför en överföring av arbetsuppgifter och resurser till andra organ.

En klarare fördelning av arbetsuppgifter mellan Norrlandsfonden och de berörda utvecklingsfonderna bör dock ske. Utredaren anser sålunda att tyngdpunkten i Norrlandsfondens verksamhet bör förskjutas mot insatser inom området industriell utveckling och främst avse sådana projekt som genom sin storlek eller på annat sätt inte kan stödjas av de regionala

utvecklingsfonderna. Till följd av de ökade möjligheterna att genom det regionalpolitiska stödet finansiera industriella utbyggnadsprojekt föreslår utredaren att fondens insatser vad gäller stöd till industriell utbyggnad bör minska kraftigt i omfattning.

Utredaren framhåller vidare att betydande personella insatser bör göras av fonden när det gäller att föra fram utvecklingsprojekt till ett genomförande. En följd därav bör vara att Norrlandsfonden koncentrerar sina insatser till färre projekt än f. n. Utredaren föreslår inga geografiska förändringar av fondens verksamhet. I fråga om fördelningen av insatserna föreslås att fonden till grund för sitt arbete bör lägga myndigheternas beslut om den regionala utvecklingen, så att verksamheten sker i samklang med övriga åtgärder som staten vidtar för att utveckla näringslivet i de berörda länen.

Flertalet remissinstanser instämmer i utredarens bedömning att behovet av särskilda insatser för att skapa arbetstillfällen är särskilt stort i de fyra nordligaste länen och att fonden bör bibehållas. Några remissinstanser, bl. a. RRV, ifrågasätter dock om de behov av en mer differentierad bransch- och storleksstruktur på företagen som föreligger i de nordligaste länen bäst tillgodoses genom en rad olika organs insatser inom likartade områden och med likartade stödformer.

Utredarens förslag att fondens insatser förskjuts mot området *industriell utveckling* och främst omfattar större projekt tillstyrks av huvuddelen av remissinstanserna. Länsstyrelsen i Norrbottens län liksom SACO/SR framhåller att industriellt utvecklingsarbete också bör inbegripa kommersiell och marknadsmässig utveckling av nya produkter. Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser däremot att den föreslagna uppdelningen och inriktningen onödig och olämplig och att berörda organisationer redan i dag klarar ut dessa gränsfrågor.

För egen del vill jag anföra följande.

Sedan statsmakterna senast tog ställning till Norrlandsfondens verksamhet har samhällets insatser för att utveckla näringslivet i Norrland kraftigt förstärkts. Jag syftar härvid främst på de regionala utvecklingsfondernas verksamhet och de ändrade reglerna för regionalpolitiskt stöd. Det finns därför anledning att överväga Norrlandsfondens ställning och uppgifter inom samhällets regional- och industripolitiska organisation. Liksom utredaren och det övervägande antalet remissinstanser anser jag att fondens verksamhet bör fortsätta men att en klarare fördelning av arbetsuppgifter mellan Norrlandsfondens och de regionala fonderna bör göras. Enligt min bedömning minskar därigenom bl. a. risken för oklarheter både hos Norrlandsfonden, de regionala utvecklingsfonderna och berörda företag. Norrlandsfonden bör sålunda i ökad omfattning stödja projekt som genom sin storlek eller på annat sätt inte kan stödjas av de regionala utvecklingsfonderna. Särskild uppmärksamhet bör ägnas projekt som berör flera län. Jag delar alltså utredarens uppfattning att Norrlandsfondens inriktning bör

förskjutas mot ökade insatser inom området industriellt utvecklingsarbete och att en ökad koncentration till färre och större projekt bör eftersträvas. I likhet med länsstyrelsen i Norrbottens län och SACO/SR anser jag att också kommersiell och marknadsmässig utveckling bör inkluderas.

I fråga om fondens geografiska verksamhetsområde biträder jag i likhet med flertalet remissinstanser utredarens förslag. Det bör således även i fortsättningen i huvudsak omfatta de fyra nordligaste länen med särskild uppmärksamhet på Norrbottens län och inlandskommunerna. Vidare bör myndigheternas beslut om den regionala utvecklingen ligga till grund för Norrlandsfondens verksamhet, så att den står i samklang med övriga åtgärder som staten vidtar för att främja utvecklingen i de berörda länen.

Jag övergår nu till att behandla frågor om Norrlandsfondens stöd till forskning, utredningar och inventeringar.

Vad beträffar Norrlandsfondens stöd till *forskning* har utredaren inte funnit anledning att föreslå några ändringar i rådande regler, praxis och omfattning.

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget att gällande regler bör bibehållas. Några instanser har dock vissa erinringar. UHÅ anser att vissa resursöverföringar till förmån för ökat stöd till forskning bör ske på bekostnad av stödet till industriell utbyggnad. SACO/SR framhåller att den relativt minskade satsningen på forskning, som har ägt rum från fondens sida, är oroande men att detta ändå bör ses mot bakgrund av tillkomsten av bl. a. högskolan i Luleå, Metallurgiska forskningsstationen och att vissa delar av SGU lokaliserats till Norrland.

Eftersom några vägande erinringar inte gjorts mot utredarens bedömning och jag för egen del inte har några erinringar anser även jag att gällande praxis och omfattning bör bibehållas.

Vad gäller fondens verksamhet inom området *utredningar och inventeringar* har utredaren föreslagit att administrationen av den årliga s.k. mineraljakten överflyttas till SGU, medan fonden behåller uppgiften som uppdragsgivare. I övrigt har utredaren inte föreslagit några förändringar av verksamheten inom nämnda område.

Det övervägande antalet remissinstanser har tillstyrkt att gällande förhållanden behålls och avvisat förslaget om överföring av mineraljakten till SGU. Endast två instanser, länsstyrelsen samt utvecklingsfonden i Väster-norrlands län tillstyrker förslaget. RRV anser att uppgiften kan övertas av nämnden för statens gruvegendom och gruvbolagen.

För egen del bedömer jag att praxis vad beträffar utredningar och inventeringar bör bibehållas. När det gäller förslaget att flytta över administrationen av mineraljakten till SGU har jag i likhet med flertalet remissinstanser inte funnit några vägande skäl till ändring av nu gällande förhållanden.

Jag övergår nu till att behandla frågor om Norrlandsfondens stöd till industriell utveckling och industriell utbyggnad.

Vad gäller stöd till *industriellt utvecklingsarbete* har utredaren, som jag

har framhållit, föreslagit att den tyngdpunktsförskjutning mot sådant stöd som redan gjorts från fondens sida skall fortsätta. Stödet till idustriellt utvecklingsarbete bör alltså i framtiden utgöra huvuddelen i fondens verksamhet. Utredaren har i övrigt vad gäller stöd till industriellt utvecklingsarbete framhållit svårigheterna att ta steget från tekniskt fullgod produkt till den tidpunkt när det är möjligt att få avsättning för produkten. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att marknadsföringssatsningar inom och utom landet, samverkansprojekt mellan olika norrländska företag och liknande åtgärder ägnas ökad uppmärksamhet.

När det gäller mindre utvecklingsprojekt bör enligt utredaren en avgränsning ske gentemot de regionala utvecklingsfondernas produktutvecklingsstöd på så sätt att Norrlandsfondens stöd främst inriktas mot större projekt, där beloppsbegränsningarna för de regionala utvecklingsfonderna lägger hinder i vägen, länsövergripande projekt samt projekt i samverkan med större företag.

Utredaren har också föreslagit att Norrlandsfondens kansli bör verka mera aktivt för att initiera och driva utvecklingsprojekt. Detta motiverar också enligt utredaren, att Norrlandsfonden bl. a. söker samarbete med de organ som upprättas för samråd mellan STU och de regionala utvecklingsfonderna.

Förslaget får stöd av huvuddelen av remissinstanserna.

Statens industriverk anser att förutsättningen för att åstadkomma en avgränsning av denna del av Norrlandsfondens verksamhet i förhållande till de regionala utvecklingsfonderna nödvändiggör att utvecklingsfondernas produktutvecklingslån konstrueras efter samma riktlinjer som Norrlandsfondens lån med villkorlig återbetalningsskyldighet. STU framhåller behovet av belysning av vilka konsekvenser den föreslagna inriktningen får för Norrlandsfondens dimensionering och för fördelning av finansiella ramar mellan fonden och berörda utvecklingsfonder. Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser dock att Norrlandsfonden internt bör få avgöra de eventuella avgränsningarna gentemot utvecklingsfonderna vilket enligt länsstyrelsen innebär att nuvarande låneregler bibehålls. Vidare anser länsstyrelsen att större nyetableringsprojekt är sällsynta varför det inte är meningsfullt att genomföra en alltför hård gränsdragning mellan stora och små projekt.

För egen del finner jag det ändmålsenligt att få till stånd en bättre avgränsning mellan Norrlandsfonden och de regionala fondernas utvecklingsprojekt i enlighet med vad utredaren föreslagit. I likhet med länsstyrelsen i Västernorrlands län anser jag dock att gränsdragningen inte bör göras alltför hård utan ge utrymme för en bedömning från fall till fall. Jag finner därför att en gränsdragning i huvudsak bör göras i enlighet med utredarens förslag men att Norrlandsfonden i samråd med de regionala utvecklingsfonderna bör få avgöra den rent praktiska tillämpningen. Fonden bör också löpande samråda med de andra medelsbeviljande organ som

verkar i de fyra länen, bl. a. STU och Fonden för industriellt utvecklingsarbete (Industrifonden).

Vad beträffar reglerna för Norrlandsfondens och de regionala utvecklingsfondernas produktutvecklingslån delar jag utredarens och industriverkets uppfattning om behovet av anpassning. I avvaktan på översyn av reglerna för de regionala fondernas produktutvecklingslån är jag emellertid inte beredd att förorda några ändringar i Norrlandsfondens eller de regionala utvecklingsfondernas regler för låneformen. Även inom ramen för lokaliseringstödet kan stöd utgå för produktutvecklings- och marknadsföringskostnader. Stödet kan då utgå i form av lokaliseringlån. När det gäller den närmare samordningen mellan dessa nära besläktade stödformer avser jag att återkomma i annat sammanhang.

I övrigt delar jag utredarens uppfattning vad gäller Norrlandsfondens verksamhet inom området industriellt utvecklingsarbete.

Utredarens förslag angående Norrlandsfondens stöd till *industriell utbyggnad* innebär att verksamheten begränsas kraftigt. Enligt utredaren kan investeringar i byggnader och maskiner och ökat rörelsekapital i de flesta fall numera finansieras utan att Norrlandsfonden behöver medverka. Förslaget har mött en positiv reaktion hos flertalet remissinstanser medan några remissinstanser har haft erinringar. Med hänvisning till det regionalpolitiska stödet och de regionala utvecklingsfondernas utbyggnad ställer bl. a. statskontoret, AMS, länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län, LO, TCO och Svenska Bankföreningen sig bakom förslaget. Norrlandsfonden, som i princip är positiv till förslaget, anser dock att i projekt som inte delfinansieras med lokaliseringstöd fonden bör ges större frihet att t. ex. föra vidare lyckade utvecklingsinsatser genom krediter i form av rörelsekapital. Industriverket är på grundval av framtagna information tveksam till den kraftigt föreslagna neddragningen av lån till industriell utbyggnad.

Enligt min mening är utredarens förslag en naturlig följd av den förändring och förstärkning som har gjorts av det regionalpolitiska stödet samt de regionala fonderna. I likhet med utredaren och flertalet remissinstanser förordar jag att Norrlandsfonden endast i undantagsfall, t. ex. i sådana fall som fonden själv anför, bör lämna till industriell utbyggnad.

Utredaren föreslår vidare att nuvarande stöd i form av amorteringslån eller lånegaranti för banklån samt bankgaranti för leveransåtaganden m. m. bibehålls. Jag biträder detta förslag. I de fall amorteringslån beviljas bör dock villkoren så långt möjligt anpassas till vad som nu gäller för lokaliseringlån.

Jag övergår nu till att behandla vissa frågor vad gäller handlingsprogram för Norrlandsfonden.

Utredaren har föreslagit att Norrlandsfonden skall upprätta årliga *handlingsprogram* för sin verksamhet. Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget varav några med vissa erinringar. Några remissinstanser har dock avstyrkt förslaget.

Till dem som har tillstyrkt förslaget hör bl. a. länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län. Landstingsförbundet, landstinget i Västerbotten och LO. LO framhåller dock att det föreslagna handlingsprogrammet måste kopplas och samordnas med de regionala utvecklingsfondernas verksamhet medan andra remissinstanser anser att handlingsprogrammen inte bör omfatta ettårsperioder och inte vara alltför detaljerade och låsta. Landstingsförbundet samt länsstyrelsen i Västerbottens län och landstinget i Västerbotten föreslår treåriga handlingsprogram och av översiktlig art.

Norrlandsfonden framhåller att en viktig arbetsförutsättning för fonden är flexibilitet och frihet att angripa industrins problem selektivt liksom möjligheterna att snabbt ta hand om en idé och påbörja ett arbete. Detta kräver enligt fonden lyhördhet för behoven av insatser samt möjlighet att agera utifrån generella riktlinjer som inte innebär låsta situationer. Från den utgångspunkten anser fonden det knappast meningsfullt att utarbeta ett handlingsprogram som riskerar att låsa anpassningsförmågan.

Västerbottens läns utvecklingsfond finner tillvägagångssättet betungande och anser att Norrlandsfonden självständigt, men på grundval av fortlöpande kontakter med övriga regionala organ, bör ges möjligheter att precisera riktlinjerna för sin verksamhet.

Enligt min mening kommer fonden i och med den föreslagna inriktningen mot större men färre industriella utvecklingsprojekt att allt mer övergå till mera långsiktiga insatser. Utredarens förslag gör det enligt min mening möjligt att med utgångspunkt i en ändrad målsättning redovisa vissa arbetsområden som fonden finner angelägna för insatser under det närmaste året men också löpande in i en längre period. Detta innebär dock inte att fonden förlorar sin flexibilitet och anpassningsförmåga utan endast att inriktningen mer konkret läggs fast och att motiven för fondens verksamhet görs mer uppenbara. Jag delar således utredarens uppfattning att Norrlandsfonden skall upprätta årliga handlingsprogram som översiktligt indikerar fondens kommande verksamhetsinriktning.

Jag övergår nu till att behandla frågor som rör *Norrlandsfondens framtida finansiering*.

Utredaren har enligt direktiven haft att inom ramen för de medel som f. n. årligen anvisas till Norrlandsfonden framlägga förslag rörande fondens framtid. Norrlandsfondens disponibla medel har under senare år till ungefär lika delar bestått av dels statsanslag, dels räntor och amorteringar. Utredaren räknar med att en ökad inriktning mot industriella utvecklingsprojekt medför ökade låneförluster främst till följd av den högre risknivån. Vidare kommer enligt de regler som gäller en större del av utestående lån att löpa utan ränta. Denna påverkan på Norrlandsfondens disponibla belopp för nytulån inträder dock enligt utredaren först efter två till tre år.

Frågan om finansiering och anslagets omfattning har bara tagits upp av vissa remissinstanser. Bl. a. anser länsstyrelsen i Västernorrlands län att fondens anslag bör ökas till 50 milj. kr. per år dels med tanke på fondens förändrade inriktning, dels med hänsyn till att inflationen har urholkat de nuvarande anslagen som har varit oförändrade en längre tid. Länsstyrelsen i Norrbottens län har i stort samma uppfattning och föreslår att anslaget till fonden höjs till 40 milj. kr. per år.

Jag har förståelse för de argument som har förts fram om ökade årliga anslag till Norrlandsfonden. Det statsfinansiella läget som kan väntas bestå även under de närmaste åren gör dock att jag inte är beredd att förorda några ökade årliga anslag.

Vad beträffar finansiering finner jag i likhet med utredaren och vissa remissinstanser det också angeläget att klarlägga att Norrlandsfonden kan ta upp även regionallån från Nordiska investeringsbanken (NIB). Riskerna för låneförluster bör emellertid noga beaktas av fonden, eftersom låneförluster i en ökad verksamhet helt kommer att belasta dess fondkapital.

Norrlandsfonden och ytterligare några remissinstanser har pekat på behovet av rimlig planeringsperiod för verksamheten. Jag förordar därför att riktlinjer för Norrlandsfondens verksamhet i enlighet med vad jag har anfört nu fastställs för perioden 1981–1985. Vidare förordar jag att en ekonomisk ram för medelstillskott till Norrlandsfonden för femårsperioden 1981/82–1985/86 nu fastställs till 150 milj. kr. Fondens handlingsprogram och anslagsframställning bör sedan ligga till grund för statsmakternas beslut om årlig medelstildelning. Vad gäller anslaget för budgetåret 1981/82 avser jag återkomma i budgetpropositionen 1981.

Utredaren har lämnat förslag till nya stadgar för fonden. Det ankommer på regeringen att sedan riksdagen har beslutat om riktlinjerna för verksamheten fastställa stadgar för fonden.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för Norrlandsfondens verksamhet för tiden 1981–1985.
2. fastställa en ram av 150 000 000 kr. för statens bidrag till Norrlandsfonden under budgetåren 1981/82–1985/86.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Norrlandsfondens framtida roll inom samhällets industri- och regionalpolitiska organisation

Ds I 1980: 8

Till Statsrådet och Chefen för industridepartementet

Genom beslut den 31 juni 1979 bemyndigade regeringen dåvarande chefen för industridepartementet, statsrådet Huss, att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av Norrlandsfondens ställning och uppgifter inom samhällets industri- och regionalpolitiska organisation. Med stöd av detta bemyndigande förordnades den 1 augusti 1979 dåvarande riksdagsledamoten Göte J. Pettersson (fp) till särskild utredare. Som experter att biträda utredaren förordnades departementsrådet Tage Levin och kanslirådet Olle Stångberg, industridepartementet. Som sekreterare förordnades departementssekreteraren Bertil Brodén, industridepartementet.

Utredaren har under utredningsarbetet använt namnet Norrlandsfondsutredningen.

Direktiven för utredningen fogas som bilaga till betänkandet. Som ytterligare bilagor återfinns Norrlandsfondens nu gällande stadga samt förslag till nya stadgar.

Betänkandet är uppdelat på två huvuddelar. Den första delen (kapitel 1–3) är en bakgrundsbeskrivning där siffermaterialet i kapitel 2 och 3 hämtats ur den officiella statistiken. Den andra delen innehåller utredarens bedömningar och förslag.

Norrlandsfondsutredningen får härmed överlämna sitt betänkande Norrlandsfondens framtida roll inom samhällets industri- och regionalpolitiska organisation. Uppdraget är därmed slutfört.

Luleå i april 1980.

Göte J. Pettersson

Bertil Brodén

Innehållsförteckning

1	Norrlandsfondens hittillsvarande verksamhet	
1.1	Norrlandsfondens tillkomst	19
1.2	Norrlandsfondens styrelse, organisation och personal	19
1.3	Finansiering av verksamheten	20
1.4	Stödgivning	22
1.4.1	Fördelning på verksamhetsområden och stödformer	22
1.4.2	Forskning	22
1.4.3	Utredningar och inventeringar	23
1.4.4	Industriellt utvecklingsarbete	24
1.4.5	Industriell utbyggnad	24
1.4.6	Insatser fördelade över tiden geografiskt, branschvis, antal företag, företagsstorlek m. m.	25
1.4.7	Norrlandsfondens förluster	27
1.4.8	Sammanfattning	27
2	Likheter och skillnader mellan Norrlandsfonden och övriga berörda stödorgans verksamhet	
2.1	Inledning	28
2.2	Regionalpolitiskt stöd	28
2.3	Regionala utvecklingsfonder	29
2.4	Industrigarantilån	32
2.5	Regionala investment-/utvecklingsbolag	32
2.6	Likheter och skillnader vad gäller stöd till industriell utbyggnad	33
2.7	Likheter och skillnader vad gäller stöd till industriellt utvecklingsarbete	35
2.8	Norrlandsfondens och de regionala investment-/utvecklingsbolagen	36
2.9	Landstingsinsatser	36
2.10	Andra åtgärder med effekter på den industriella miljön	36
3	Närings- och sysselsättningsmässiga förhållanden i de fyra nordligaste länen	
3.1	Inledning	37
3.2	Skillnader i sysselsättningsgrad mellan olika kommuner	38
3.3	Riksdagens stödområdesindelning på kommuner	38
3.4	Industriella skillnader m. m.	39
4	Norrlandsfondens framtida verksamhet	
4.1	Behov av särskilda insatser i de fyra nordligaste länen	41
4.2	Möjligheter till att tillgodose behoven genom förändringar i andra organs verksamhet	42
4.3	Ny inriktning av Norrlandsfondens verksamhet	42
4.4	Stöd till forskning i fortsättningen	43
4.5	Stöd till utredningar och inventeringar i fortsättningen	43
2	Riksdagen 1980/81. I saml. Nr 51	

4.6	Stöd till industriellt utvecklingsarbete i fortsättningen	44
4.7	Stöd till industriell utbyggnad i fortsättningen	45
4.8	Handlingsprogram för Norrlandsfonden	46
4.9	Finansiering av Norrlandsfondens verksamhet	46
4.10	Norrlandsfondens organisation	47
4.11	Sammanfattning av förslagen till förändrad inriktning av Norrlandsfondens verksamhet och därav föranledda förslag till åtgärder	47
Bilaga	Kommittédirektiv	49
Bilaga	Stadga för Stiftelsen Norrlandsfonden	52
Bilaga	Förslag till nya Stadgar för Norrlandsfonden	55

1 Norrlandsfondens hittillsvarande verksamhet

1.1 Norrlandsfondens tillkomst

Stiftelsen Norrlandsfonden, i fortsättningen förkortad till NF, bildades år 1961 (prop. 1961: 77, SU 1961: 89, rskr 1961: 233).

Motivet var att använda en del av avkastningen från en av våra rikaste naturtillgångar, de lappländska malmfyndigheterna, för att bygga upp nya ekonomiska värden. Behovet av finansieringsstöd i Norrland vid sidan av redan existerande former bedömdes vara sådant att ett speciellt risktagande var samhällsekonomiskt motiverat. Detta borde komma till klart uttryck genom att en viss del av malmvinstmedlen avsattes till en särskild form för industriellt forsknings- och utvecklingsarbete samt främjande av företagsamhet.

NF:s grundläggande uppgift skulle vara att främja näringslivets utveckling i Norrland, främst i Norrbottens län. Det skulle ske längs fyra huvudlinjer.

1. Initiativ och stöd till sådant målforsknings- och utvecklingsarbete, som syftar till att vidareförädla norrländska råvarutillgångar.
2. Stöd till industriell utbyggnad i form av medellånga eller långfristiga lån mot marknadsmässig ränta.
3. Stöd till industriellt utvecklingsarbete i form av bidrag med villkorlig återbetalningsskyldighet eller förlustgarantier.
4. Initiativ och stöd till utredningar och inventeringar, som bedöms vara av betydelse för det norrländska näringslivet.

1.2 NF:s styrelse, organisation och personal

NF:s verksamhet regleras av dess stadgar, som fastställs av regeringen. Nuvarande stadgar återfinns i bilaga 2. Fonden förvaltas av en styrelse som utses av regeringen. Ledamöterna som är nio till antalet utses för en tid av högst tre år.

Vart och ett av Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län skall enligt stadgarna vara företrätt i styrelsen av en ledamot, som skall vara bosatt i länet och väl förtrogen med dess förhållanden. Enligt praxis utser regeringen som ledamot från dessa län ordföranden i resp. läns landstings förvaltningsutskott. Bland övriga ledamöter skall näringslivet och forskningen vara företrädde. En ledamot utses efter förslag av arbetsmarknadsstyrelsen.

NF:s kansli leds av en verkställande direktör. Kansliet har sitt säte i Luleå. Kansliets uppgift är att genom ett aktivt och utåtriktat arbete inom sitt verksamhetsområde sprida kännedom om fondens möjligheter samt bidra till att tillföra fonden realistiska projekt. Vidare har kansliet i uppgift att framlägga utredningar angående de ekonomiska och tekniska förutsättningarna för olika projekt samt förslag till beslut.

Kansliet skall svara för uppföljningen av redan igångsatta projekt samt när så erfordras, lämna förslag till ändrade dispositioner. Kansliet medverkar dessutom – med eller utan anlitande av särskild teknisk, juridisk eller annan expertis – vid förhandlingar med anslagssökande och tredje part speciellt vid patentfrågor och vid upprättande av avtal om licenstillverkning. Vidare förekommer viss konsultverksamhet beträffanden ansökningar om lån hos medfinansierande kreditinstitut.

Den 31 december 1979 fanns vid fondens kansli 14 heltidsanställda och en halvtidsanställd. Av personalen var nio heltidsanställda handläggare, medan övriga var administrativ personal.

Personalen vid NF kan grupperas i huvudområdena ekonomi och administration, kreditberedning, mineralfrågor samt kontorsservice. Inom ekonomiområdet, som har två befattningshavare, återfinns verkställande direktörens ställföreträdare som också är fondens kamrer. Den andra befattningshavaren är kamrersassistent. Inom kreditberedningsområdet är för närvarande fyra befattningshavare verksamma som kreditberedare. Inom mineralområdet återfinns två befattningshavare som handläggande geologer och en administrativ assistent. Vad slutligen beträffar gruppen kontorsservice finns för närvarande tre tjänster varav en halvtidstjänst. Befattningarna med heltidstjänst är registrator och VD-sekreterare.

Kostnaderna för NF:s administration uppgick år 1979 till 3,4 milj. kr.

1.3 Finansiering av verksamheten

Från NF:s start år 1961 och fram t. o. m. år 1979 har bidraget till fondens verksamhet uppgått till 369 milj. kr. exkl. 2,8 milj. kr. från den s. k. Tremiljonerfonden. Av detta belopp har LKAB/Statsföretag AB stått för 280 milj. kr. medan fonden erhållit 89 milj. kr. över statsbudgeten. Av tabell 1 a framgår hur beloppen har fördelats över åren.

Tabell 1 a. NF:s årliga kapitaltillskott

	1961–70	1971–75	1976	1977	1978	1979	Totalt
LKAB/Statsföretag AB	15 ¹	15	15	20	20	–	280
Statsbudgeten	–	5	5	10	10	39	89
Summa	15	20	20	30	30	39	369 +2,8 ¹

¹ Utöver ett tillskott på 15 milj. kr. för år 1961 erhöll fonden 2,8 milj. kr. från den s. k. Tremiljonerfonden.

Till de externa kapitaltillskotten skall läggas räntor och amorteringar. Totalt disponibelt belopp för NF:s verksamhet, har som framgår av tabell 1 b. under år 1979 nästan till lika delar bestått av anslag samt räntor och amortering.

Tabell 2. Fördelning av beviljade medel på olika användningsområden, milj. kr. 1961/62-79

Åren	1961-70	%	1971-75	%	1976	%	1977	%	1978	%	1979	%	1976-79	%	Totalt 1961-79	%
Forskning Utredningar och invent- teringar	33,5	16,5	19,1	8,6	0,5	0,9	3,0	4,0	0,1	0,1	3,8	5,7	7,4	2,6	60,0	8,7
Industriellt utvecklings- arbete	12,2	6,1	8,0	3,6	1,9	3,4	4,8	6,5	2,2	3,3	6,4	9,6	15,3	5,4	38,5	5,6
Industriell utbyggnad	35,8	17,9	58,2	26,1	18,5	32,7	26,6	35,9	25,1	37,2	27,1	40,8	97,3	34,2	191,3	27,6
Summa	119,4	59,5	137,4	61,7	35,6	63,0	39,8	53,6	40,1	59,4	29,2	43,9	164,7	57,8	401,5	58,1
	200,9	100,0	222,7	100,0	56,5	100,0	74,2	100,0	67,5	100,0	66,5	100,0	284,7	100,0	691,3	100,0

Tabell 1 b. Disponibla medel milj. kr.

	1961-70	1971-75	1976	1977	1978	1979	Totalt
Tillfört kapital	152,8	100,0	25,0	30,0	30,0	39,0	371,8
Räntor och amorteringar	44,4	93,9	25,0	30,0	28,6	34,9	256,8
Summa	197,2	193,9	50,0	60,0	58,6	73,9	628,6

1.4 Stödgivning

1.4.1 Fördelning på verksamhetsområden och stödformer

I tabell 2 redovisas hur beslutat stöd har fördelat sig på de olika verksamhetsområdena.

I tabell 3 redovisas hur utbetalat stöd har fördelat sig på olika stödformer.

I följande avsnitt görs en genomgång av de olika verksamhetsområdena.

Tabell 3. Utbetalningar milj. kr.

Stödform	1961-70	1971-75	1976	1977	1978	1979	Totalt
Bidrag	34,1	20,0	6,1	3,8	11,9	1,9	77,8
Lån med villkorlig återbetalnings-skyldighet	20,2	19,2	10,6	17,7	18,2	19,4	105,3
Lån	97,0	103,1	27,0	35,0	31,0	24,5	317,6
Summa	151,3	142,3	43,7	56,5	61,1	45,8	500,7

1.4.2 Forskning

För forskningsprojekt tillämpas i regel bidragsformen. Det beror dels på svårigheten att på förhand bedöma resultatet, dels på att resultaten i regel kan utnyttjas av en större grupp företag.

Anslagen till forskning har utgjort en mindre del av NF:s verksamhet. Om man bortser från år 1963 och år 1973 då anslagen till forskning uppgick till 17,3 milj. kr. respektive 11,1 milj. kr. har forskningsanslagen under övriga verksamhetsår inte överstigit 5,3 milj. kr. per år.

Att forskningsanslagen år 1963 och år 1973 så markant skiljer sig från övriga verksamhetsår sammanhänger med att år 1963 lämnades anslag på 12,3 milj. kr. till metallurgiska forskningsstationen i Luleå samt 5 milj. kr. till Stiftelsen Skogsmekanisering. Att 1973 års forskningsanslag uppgick till 11,1 milj. kr. berodde främst på att Stiftelsen för Metallurgisk forskning erhöll anslag till delfinansiering för uppförandet av en bearbetningsteknisk forskningsstation i anslutning till den befintliga metallurgiska forskningsstationen i Luleå.

Redan år 1973 beslöt NF, med tanke på att torvtillgångarna i Sverige är en betydande råvarukälla, att närmare studera vilka möjligheter torvtillgångarna erbjuder för exploatering. En förstudie "Torv som bränsle i

värmeproducerande anläggningar" överlämnades redan samma år till Överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

I en teknisk-ekonomisk förstudie har också NF sammanställt hittills vunna erfarenheter från inhemsk och utländsk forskning vad gäller möjligheterna att använda torv som kemikalieråvara.

Hösten 1977 beviljade NF högskolan i Luleå ett anslag för inköp av högeffektlasrar. Nämda laser är en värdefull resurs för den verkstadstekniska forskningen.

För att förbättra barrskogens tillväxt på degenererade hedmarker beviljade NF år 1978 Umeå universitet ett anslag för en undersökning av gråalens möjligheter på detta område.

Till plast- och gummitekniska institutet i Sundsvall har NF vidare under år 1979 beviljat medel för uppbyggnaden av ett hållfasthetstekniskt laboratorium. Sista nämnda insats från NF:s sida har skett i avsikt att befrämja plast- och gummiindustrins utveckling i Norrland.

1.4.3 Utredningar och inventeringar

Även för utredningar och inventeringar tillämpas i regel bidragsformen. Verksamheten är relativt begränsad.

Utöver de analyser, som utförs av NF:s kansli i anslutning till ansökningar om krediter eller andra former av anslag, genomför kansliet också utredningar och inventeringar som egna projekt. Dessa utredningar och inventeringar tjänar som beslutsunderlag för eventuella följdprojekt eller som bas för avvägning av långsiktiga insatser inom specifika branscher.

NF och AMS finansierade på försök ett mineralprospekteringsprojekt i Pajala kommun åren 1973–1975. Valet av kommun gjordes efter arbetsmarknadspolitiska och geologiska överväganden. En sammanställning av olika delrapporter presenterades i "En mineralinventering i Pajala kommun".

NF har initierat och finansierat omfattande geologiska arbeten med en kalkstensförekomst i Norvijaure, Jokkmokks kommun. Översiktlig marknads- och produktionsstudie för kalksten och kalk har gjorts liksom via högskolan i Luleå studier angående möjligheterna att producera s. k. vit filler med utgångspunkt från kalkstenen i Norvijaure.

Grafitkifferförekomsten i Vittangi har varit föremål för tämligen omfattande studier från fondens sida. Fyndighetens storlek och innehåll, alternativa användningsområden m. m. har undersökts.

NF har under 1977 gjort en studie benämnd "Marknadsföringen i mindre och medelstora företag", i syfte att kartlägga brister etc. Studien har följts upp via en egen satsning på fyra speciella intensifierade marknadsföringsprojekt.

Under 1977 studerades "Fritidshusmarknaden i norra Sverige". Avsikten var att ge berörda företag, finansierare m. fl. en bättre totalbild över marknadssituationen.

1.4.4 Industriellt utvecklingsarbete

Industriellt utvecklingsarbete, dvs. projekt som syftar till att utveckla eller förbättra produkter eller produktionsmetoder i ett enskilt företag, stöds främst genom lån med villkorlig återbetalningsskyldighet. Återbetalningsskyldighet inträder om och när projekten blir vinstgivande. Enligt praxis anses ett projekt bli vinstgivande när försöksverksamheten övergår i industriell produktion.

Utvecklingskostnader definieras av NF som hela kedjan av kostnader från idéanalys, prototypframställning, provning och provtillverkning till och med marknadsintroduktion. NF har genom detta stöd till produktutveckling i vissa fall helt övertagit riskerna i samband med utvecklingsarbete. Det har dock ansetts rimligt att företaget skall ta en viss del av risken. Andelen stöd är därför vanligtvis 50–90% av kostnaderna, beroende på projektets karaktär och företagets egen finansieringsförmåga.

Beviljade medel utbetalas som regel i etapper enligt en förutbestämd tidsplan mot uppvisande av redovisade kostnader. Ränta utgår först när återbetalningsskyldighet inträder för lånet. Amorteringstiden anpassas till projektets förväntade ekonomiska livslängd. Som exempel visas i nedanstående tabell hur finansieringen av ett produktutvecklingsprojekt kan se ut.

Investerings- och finansieringsplan i samband med produktutveckling.

Investering	tkr	Finansiering	tkr
Konstruktion	75	Egen insats	100
Patent	25	Norrlandsfonden	300
Prototyp	150		
Provning	50		
Marknadsintroduktion	100		
Summa	400	Summa	400

I detta exempel har NF således påtagit sig att finansiera 75% (300 000 av 400 000) av utvecklingskostnaderna.

Vid NF:s bedömning av utvecklingsprojektet är det yttersta beslutskriteriet projektets förväntade lönsamhet. I detta ligger bedömning av ett stort antal mer eller mindre mätbara komponenter. Särskilt stor vikt läggs vid att projektet harmonierar med företagets nuvarande kunskapsområde eller den inriktning som man avser att välja i framtiden.

Den andel av totala stödet som har omvandlats till lån med amortering kan sägas vara ett mått på utvecklingsprojektets framgång. Av anslag till hittills slutförda utvecklingsarbeten har ca 70% omvandlats till lån.

1.4.5 Industriell utbyggnad

Stöd till industriell utbyggnad lämnas i form av medellångt eller långfristigt lån. Samma räntesats tillämpas som för de statliga industrigaranti-lånen. Räntebefrielse kan beviljas och lämnas i så fall vanligen under en

period av två à tre år men kan enligt stadgarna utsträckas till högst 10 år.

Amorteringstiden kan enligt stadgarna utsträckas till 20 år men har genomgående varit kortare. Vägledande vid fastställande av amorteringstid är investeringsobjektets ekonomiska livslängd eller, om det gäller rörelsekapital, den förväntade likviditetsutvecklingen i företaget. Amorteringsanstånd kan lämnas för att täcka en del av de finansieringssvårigheter som uppstår vid kraftig utbyggnad av produktionsapparaten.

Under de senare åren, särskilt år 1979, har NF stött industriell utbyggnad även genom att teckna garantier för banklån.

Eftersom NF inte kommer i åtnjutande av reella säkerheter, har särskild vikt lagts vid bedömning av företagets och dess produkters framtidsmöjligheter.

1.4.6 Insatser fördelade över tiden geografiskt, branschvis, antal företag, företagsstorlek m. m.

Under fondens verksamhetstid har den geografiska fördelningen av NF:s insatser skett enligt vad som framgår av tabell 4.

Tabell 4. NF:s anslagsgivning länsvis. Belopp i milj. kr.
(procent inom parentes)

År	Norrbottnen	Västerbottnen	Västernorrland	Jämtland	Övrigt	Summa
1961-70	109,6 (55,0)	34,4 (17,1)	13,0 (6,5)	8,5 (4,3)	33,9 (17,0)	199,4
1971-75	81,4 (37,5)	87,7 (40,4)	30,8 (14,2)	13,4 (6,2)	4,0 (1,8)	217,3
1976	10,0 (18,0)	28,7 (51,5)	10,6 (19,0)	5,3 (9,5)	1,1 (2,0)	55,7
1977	30,6 (43,0)	22,5 (31,7)	7,8 (11,0)	9,3 (13,1)	0,9 (1,3)	71,1
1978	25,3 (38,3)	25,5 (38,5)	9,5 (14,4)	5,8 (8,8)	0,1 -	66,2
1979	27,3 (45,1)	14,3 (23,6)	13,8 (22,8)	4,6 (7,6)	0,6 (1,0)	60,6
1976-79	93,3 (36,8)	91,0 (35,9)	41,7 (16,5)	25,0 (9,9)	2,7 (1,0)	253,7
Summa	284,3 (42,4)	213,1 (31,8)	85,5 (12,8)	46,9 (7,0)	40,6 (6,0)	670,4 ¹

¹ Exklusive 20,9 milj. kr. vilka anslagits till fondens egna projekt.

Som framgår av tabellen har tyngdpunkten i NF:s insatser varit lokaliserad till Norrbottens län. Under 1970-talet har emellertid Västerbottens län vissa år nått upp och förbi den tätposition Norrbotten tidigare innehaft.

Tendensen till ökade insatser utanför Norrbotten tidigare begränsar sig, som framgår av tabell 4 inte enbart till Västerbotten. Också för Västernorrlands och Jämtlands län är ökningen under 1970-talet markant.

Ser man på den *branschvisa* fördelningen av NF:s anslag under 1970-talet, som framgår av tabell 5 och 6 så är den mekaniska verkstadsindustrin dominerande vad gäller totalt anslag till industriellt utvecklingsarbete. Under verksamhetsåret 1977 har emellertid en markant ökning skett också vad gäller trä- och snickeriindustrin samt övriga ej specificerade branscher.

Tabell 5. NF:s anslag till industriellt utvecklingsarbete fördelat på branscher. Beloppet i milj. kr.
(siffrorna inom parentes utgör antalet företag).

År	Mek. verkst. industri	Trä/Snickeri-industri	Övriga	Summa
1970-75	46,9 (121)	5,3 (9)	9,8 (31)	62,0 (161)
1976	13,7 (40)	2,2 (2)	2,6 (6)	18,5 (48)
1977	16,5 (55)	5,1 (9)	5,0 (13)	26,6 (77)
1978	17,5 (51)	1,9 (3)	5,7 (16)	25,1 (70)
1979	16,2 (41)	2,4 (8)	8,5 (16)	27,1 (65)
1976-79	63,9 (187)	11,6 (22)	21,8 (51)	97,3 (260)
Totalt	110,8 (308)	16,9 (31)	31,6 (82)	159,3 (421)

Också vad gäller anslag för industriell utbyggnad finns under 1970-talet en dominans för mekanisk verkstadsindustri både vad gäller totalt belopp och antal företag. Av tabell 7 framgår dock att rubriken "Övriga" haft en snabbare ökning från 1970 t. o. m. 1979.

Tabell 6. NF:s anslag till industriell utbyggnad. Belopp i milj. kr.
(siffrorna inom parentes utgör antalet företag).

År	Mek. verkst. industri	Trä/Snickeri-industri	Övriga	Summa
1970-75	69,4 (117)	58,0 (62)	33,2 (47)	160,6 (226)
1976	19,8 (24)	7,9 (12)	7,9 (10)	35,6 (46)
1977	23,0 (39)	14,9 (24)	1,9 (6)	39,8 (69)
1978	22,2 (36)	9,6 (16)	8,4 (11)	40,2 (63)
1979	16,1 (15)	5,3 (9)	7,8 (11)	29,2 (35)
1976-79	81,1 (114)	37,7 (61)	26,0 (38)	144,8 (213)
Totalt	150,5 (231)	95,7 (123)	59,2 (85)	305,4 (439)

Beträffande storleken på de företag hos vilka NF den 31 december 1970 respektive 1979 hade utestående lån och lån med villkorlig återbetalnings-skyldighet så fördelade sig dessa enligt följande tabell (tabell 7).

Tabell 7. Utestående lån fördelade på företagsstorlek milj. kr.
(siffrorna inom parentes utgör antalet företag).

	Antal anställda personer				Summa
	< 25	26-50	51-199	200 <	
31/12 1970 milj. kr.	11,9 (52)	20,5 (32)	37,5 (38)	12,0 (8)	81,9 (130)
Genomsnitt per företag	0,23	0,64	0,99	1,5	0,63
31/12 1979 milj. kr.	24,6 (83)	36,3 (62)	85,1 (70)	25,2 (28)	171,2 (243)
Genomsnitt per företag	0,30	0,59	1,21	0,9	0,71

Av intresse är också uppgifterna om fondens engagemang i *nyetablerade företag*, vilket framgår av tabell 8.

Tabell 8.

Ändamål	1970		1977		1979	
	tkr	antal anslag	tkr	antal anslag	tkr	antal anslag
Industriellt utvecklingsarbete	500	1	3 751	13	2 120	5
Industriell utbyggnad	9 690	15	11 835	16	11 500	3

Som framgår av tabellen är tendensen till förskjutning mot lån för industriellt utvecklingsarbete mycket markerad. År 1979 har NF också för första gången både beträffande antal lån till nyetablerade företag och anslagets totala nivå klart passerat fondens engagemang vad gäller industriell utbyggnad i nyetablerade företag.

1.4.7 NF:s förluster

NF har, som tidigare angivits, oftast lämnat topplån mot svaga säkerheter. Detta har slagit igenom i form av förluster på utestående lån. Av tabell 9 och 10 framgår hur förlusterna på lån (exkl. lån med villkorlig återbetalningsskyldighet) fördelat sig över tiden och geografiskt.

Tabell 9. Förluster i relation till totalt utestående lånestock vad gäller lån utan villkorlig återbetalningsskyldighet

	1962-70	1971-75	1976	1977	1978	1979	1976-79	Totalt
Förluster i % av total lånestock	5,4	3,5	2,4	12,1	5,4	8,6	7,2	5,5
Förluster i milj. kr.	15,4	16,3	3,1	16,5	7,9	12,4	39,9	71,6

Förlusterna har som framgår varit mest omfattande under de tre senaste verksamhetsåren. Det sannolika skälet till detta torde vara att NF dels i ökad utsträckning engagerat sig i lån med läg säkerhet och dels att konjunkturnedgången speciellt drabbat större norrländska basföretag av vilka mindre företag inom länen är starkt beroende.

Av tabell 10, där jämförelsen avser perioden 1962-79, framgår att förlusterna i större utsträckning drabbat Norrbotten än övriga län.

Tabell 10. Förluster, geografisk fördelning milj. kr. m. m.
(siffrorna inom parentes utgör antal företag)

	Norrbotten	Västerbotten	Väster-norrland	Jämtland	Summa
Förluster 1962-79 i milj. kr.	41,1 (66)	16,5 (30)	8,8 (12)	5,2 (9)	71,6
Utbetalda lån 1962-79 i milj. kr.	222,4	176,5	68,1	39,4	506,4
Procentuell fördelning av utbetalda lån	43,9	34,9	13,4	7,8	
Procentuell fördelning av de totala förlusterna	57,4	23,0	12,3	7,3	

1.4.8 Sammanfattning

NF har t. o. m. år 1979 beviljat stöd med sammanlagt ca 691 milj. kr. i fråga om *ändamål* ligger tyngdpunkten inom området industriell utbyggnad med ca 68% av det beviljade stödet. Vidare kan noteras en förskjutning över tiden från områdena forskning samt utredningar och inventeringar mot

industriellt utvecklingsarbete och industriell utbyggnad. Under de allra senaste åren har dessutom skett en förskjutning från industriell utbyggnad mot industriellt utvecklingsarbete. Under år 1979 lämnades sålunda nästan lika stort stöd till industriellt utvecklingsarbete som till industriell utbyggnad.

Beträffande formen för stöd kan noteras att huvuddelen av stödet har lämnats i form av lån *utan* villkorlig betalningsskyldighet. I samband med de senaste årens förskjutning mot stöd till industriellt utvecklingsarbete, har dock andelen lån *med* villkorlig återbetalningsskyldighet ökat. I fråga om den *geografiska* fördelningen av fondens totala insatser kan noteras att Norrbotten erhållit ca 44% medan Västerbotten, Västernorrland och Jämtland erhållit resp. 35, 13 och 8%. Resterande procent utgörs av medel som ej kunnat länsbestämmas.

Under 1970-talet har tyngdpunkten av stödet förskjutits från Norrbotten till de övriga norrlandslänen.

Den *branschmässiga* fördelningen är sådan att merparten av stödet har gått till mekanisk verkstadsindustri. Under de senaste åren har emellertid trä/snickeriindustri och övrig industri fått en ökad andel.

Beträffande NF:s *förluster* på lån utan villkorlig återbetalningsskyldighet så har de, bortsett från år 1971 och åren 1977–79, inte varit speciellt omfattande med tanke på förutsättningarna för NF:s verksamhet. Inkluderas nämnda år är NF:s totala förluster dock relativt stora.

2 Likheter och skillnader mellan NF och övriga berörda stödorgans verksamhet

2.1 Inledning

I detta kapitel görs först en genomgång av övriga berörda stödorgans verksamhet. De stödformer/organ som behandlas är

- regionalpolitiskt stöd
- regionala utvecklingsfonder
- industrigarantilån
- regionala investment/utvecklingsbolag

Därefter görs en jämförelse mellan NF och dessa stödformer/organ. Slutligen redovisas landstingsinsatser och övriga åtgärder med effekter på den industriella miljön.

2.2 Regionalpolitiskt stöd

Genom statsmakternas beslut år 1964 (prop. 1964:185, BaU 1964:48, rskr 1964:408) infördes statligt lokaliseringsstöd som ett medel att påverka företagens lokalisering till orter och regioner där en förstärkning av nä-

ringsliv och sysselsättning är önskvärd. Stödet har därefter förstärkts och vidareutvecklats (prop. 1970: 75, SU 1970: 103, BaU 1970: 40, rskr 1970: 270 och 304 samt prop. 1973: 50, InU 1973: 7, rskr 1973: 248). År 1979 beslutade statsmakterna om ytterligare förstärkning av stödet (prop. 1978/79: 112, AU 1978/79: 23, rskr 1978/79: 435).

F. n. lämnas regionalpolitiskt stöd i form av

- avskrivningslån
- lokaliseringslån
- utbildningsstöd
- sysselsättningsstöd
- offertstöd
- flyttningsstöd till personal med kvalificerad yrkesutbildning.

För stödverksamheten är landet indelat i sex stödområden numrerade från 1 till 6. Ju högre siffra ett stödområde har desto större stöd lämnas inom området.

Avskrivningslån lämnas för byggnads- och i vissa fall maskininvesteringar. Det är ränte- och amorteringsfritt och kan efter beslut av myndighet skrivas av med hälften efter tre år och återstoden efter sju år. Avskrivning sker om stödmottagaren har uppfyllt de utfästelser, främst i fråga om sysselsättningsökning, som gjordes när stödet beviljades.

Lokaliseringslån lämnas för anskaffning av anläggnings- eller omsättningstillgångar eller för att finansiera åtgärder som på annat sätt främjar verksamhetens utveckling, t. ex. kostnader för produktionsutveckling och marknadsföring. Lånetiden anpassas efter låneändamålet och är högst 20 år. Räntan är diskontot ökat med 3,75 %-enheter. Anstånd med räntebetaling och amortering kan medges under högst fem år.

Utbildningsstöd lämnas för utbildning av främst nyanställd personal inom företaget.

Sysselsättningsstöd lämnas för nyanställning av personal när det är fråga om sysselsättningsökning inom företaget.

Offertstöd kan lämnas när övriga stödformer inte är tillämpliga. Offertstödet är för industriföretag begränsat till stödområdena 4–6.

Stödets storlek i de olika stödområdena framgår av tabell 11.

Stöd lämnas endast till sådan verksamhet som har eller bedöms få tillfredsställande lönsamhet och ge de anställda varaktig sysselsättning.

2.3 Regionala utvecklingsfonder

I avsikt att skapa slagkraftiga regionala stödorgan inriktade på främst mindre och medelstora företag beslutade riksdagen (prop. 1977/78:40, NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110) att inrätta regionala utvecklingsfonder fr.o.m. den 1 juli 1978. Utvecklingsfonderna övertog de tidigare företagareföreningarnas arbetsuppgifter. De nya regionala utvecklingsfonderna erhöi i förhållande till företagareföreningarna utökade resurser sam-

Stödets storlek i olika stödområden

Tabell 11.

Stöd område	Stödets storlek i procent av kostnader/kapitalbehov					Stödets storlek i kronor	
	Byggnads- investeringar	Maskininvesteringar	Omsättnings- tillgångar	Marknads- förings- åtgärder	Flyttning av maskiner	Sysselsättnings- stöd	Utbildnings- stöd
	Totalt lånestöd högst 70 %					Belopp per anställd	
	därav avskr. lån högst						
1	10 %	10 %	Lokaliseringslån högst 70 %			–	Ej maxi-
2	25 %	10 %	för resp. ändamål			–	merat
3	40 %	15 %				–	
4	40 %	15 %				Totalt 40 000	
5	55 %	30 %				under 3 år	
6	70 %	60 %				Totalt 80 000	
						under 5 år	
						Totalt 130 000	
						under 7 år	

Regeringen kan i särskilda fall medge att förhöjt stöd utgår.

I områdena 4 – 6 tillkommer följande ytterligare stödformer: stöd till turistanläggningar och till uppförande av kommunala industrilokaler samt stöd enligt offertprincipen.

tidigt som målgrupperna ökades. Fonderna är stiftelser med staten och resp. landsting som huvudmän.

Den anpassning till förhållandena i varje län som riksdagen bedömt som angelägen innebär att fonderna inom de ramar som samhället ställer upp, har stor självständighet gentemot huvudmännen. Samhällets ledning av verksamheten inskränker sig till utlagda program och vissa fastställda generella normer t.ex. i fråga om lånevillkoren.

Fonderna byggs successivt ut för att bli fullserviceorgan dit företagen kan vända sig med allehanda problem. Verksamheten kan indelas i två huvudområden: företagsservice och kreditverksamhet.

Företagareföreningarnas målgrupp var tillverkningsindustri. Denna målgrupp har nu utökats med sådana tjänsteproducerande företag som har direkt anknytning till de tillverkande företagen.

Fondernas verksamhet är inriktad på små och medelstora företag – dvs. företag med upp till ca 200 anställda. Med hänsyn till svårigheterna att entydigt precisera vilka företag som omfattas av kategorin småföretag har emellertid inte den storleksmässiga avgränsningen låsts alltför hårt.

Företagsservicen består i informations- och kontaktverksamhet, allmän rådgivning och översiktliga företagsanalyser, utbildningsservice samt konsultverksamhet i tekniska, ekonomiska, juridiska, administrativa eller marknadsmässiga frågor.

Kreditverksamheten består av egen kreditgivning, kreditförmedling samt beredning och uppföljning av visst statligt kreditstöd – främst industrigarantilån och lokaliseringstöd.

Fondernas kreditverksamhet utgör ett komplement till det ordinarie kreditväsendet. Stöd lämnas i regel endast till företag med otillräckliga lånesäkerheter på den ordinarie kreditmarknaden. I vissa situationer är fonderna beredda till särskilt stort risktagande. Detta gäller framför allt lånebehovet för expanderande och nyetablerade företag samt företag som avser att etablera sig eller är etablerade på exportmarknaden.

Fonderna kan lämna två typer av lån:

- rörelselån
- produktutvecklingslån

Vidare har nyligen beslutats att fonderna skall kunna teckna garanti för banklån.

Lån lämnas endast till sådan verksamhet som har eller bedöms kunna få tillfredsställande lönsamhet.

Rörelselån kan lämnas för anskaffning av anläggnings- och omsättnings-tillgångar eller till främjande av rörelsens utveckling på annat sätt. Om synnerliga skäl finns, får rörelselån även ges för aktieförvärv eller liknande ändamål, om detta väsentligen underlättar eller möjliggör för låntagaren att driva sådan verksamhet som avses.

Rörelselån får beviljas en och samma låntagare med högst så stort belopp att låntagarens sammanlagda saldo för sådana lån uppgår till 500 000 kr.

Rörelselån skall betalas åter inom viss tid enligt plan som fastställs när lånet beviljas. Återbetalningsvillkoren bestäms främst med hänsyn till syftet med lånet. Återbetalning skall påbörjas inom högst tre eller vid nyetablering fem år och avslutas inom högst 20 år från dagen för första utbetalningen. Räntan på lånen fastställs av resp. utvecklingsfond.

Den ansluter i regel till vad som gäller för industrigarantilån, dvs. diskontot ökat med 3,75 %-enheter. Någon möjlighet till räntebefrielse finns inte.

Produktutvecklingslån kan lämnas för utveckling och marknadsföring av produkter, processer eller system för industriell produktion. Produktutvecklingslån får beviljas en och samma låntagare med högst sådant belopp att dennes sammanlagda saldo för sådana lån uppgår till tre miljoner kr. För produktutvecklingslån överstigande 500 000 kr. krävs samråd med Styrelsen för teknisk utveckling.

Produktutvecklingslån får beviljas med högst 50 % av den beräknade kostnaden för det projekt som lånet avser. Om särskilda skäl finns, får lån beviljas med högst 65 % av den beräknade kostnaden.

Beträffande produktutvecklingslån får anstånd med räntebetalning lämnas, varvid upplupen ränta läggs till lånebeloppet. För produktutvecklingslån kan återbetalningsskyldighet dessutom helt eller delvis efterskänkas, om låntagaren visar att förutsättningar uppenbarligen saknas att utnyttja projektets resultat lönsamt. Grunderna för lönsamhetsbedömning bör om möjligt bestämmas då lånet beviljas.

För produktutvecklingslån uttas, förutom ränta, en riskpremie om lägst 10 % och högst 25 % av lånebeloppet. Riskpremien läggs till lånebeloppet vid uppläggningskostnaden av lånet.

En översyn av reglerna för produktutvecklingslån pågår f.n. inom Statens industriverk.

2.4 Industrigarantilån

Som tidigare nämnts handhar de regionala utvecklingsfonderna också beredning och uppföljning av statlig garanti för lån, s.k. *industrigarantilån*.

Industrilånegaranti utgår endast till sådan verksamhet som ingår i målgruppen för de regionala utvecklingsfonderna och som har eller bedöms kunna få tillfredsställande lönsamhet. Om med lån avsedd finansiering kan ske på den allmänna kreditmarknaden under normala marknadsmässiga villkor får lånegaranti inte lämnas utan synnerliga skäl. Lånegaranti förernas med de villkor som behövs med hänsyn till ändamålet med garantin och i övrigt.

Industrilånegaranti får beviljas för lån med fast eller rörlig ränta. Räntevillkoren för garantilån med rörlig ränta bestäms med utgångspunkt i gällande avtal mellan staten och vederbörande bankorganisationer (f.n. diskontot ökat med 3,75 %-enheter) medan räntevillkoren för garantilån med fast ränta skall godkännas av staten.

Återbetalning av industrigarantilån skall ske enligt fastställd plan och påbörjas inom högst tre, eller vid nyetablering, fem år och avslutas inom högst 20 år från dagen för första utbetalningen. Anstånd med eller befrielse från räntebetalning kan inte medges.

2.5 Regionala investment/utvecklingsbolag

Under de senaste åren har staten medverkat till att bilda regionala investment/utvecklingsbolag med verksamhet i de fyra nordligaste länen.

År 1977 bildades ett till dåvarande NJA knutet investmentbolag, numera *Regioninvest i Norr AB*. Bolaget har till uppgift att stimulera industriell utveckling i Norrbottens län. Det sker genom att bolaget kan gå in som hel- eller delägare i utvecklingsbara företag. Regioninvest söker också efter nya produkter som kan tillverkas i befintliga eller nya företag. Vid starten tillfördes Regioninvest 25 milj. kr. från staten. År 1977 beslutade riksdagen om ytterligare kapitaltillskott med 75 milj. kr. Regioninvest är numera helägt dotterbolag till Statsföretag AB.

År 1978 fick Svenska industrietableringsaktiebolaget (Svetab) ändrade och vidgade arbetsuppgifter. Svetabs nyetableringsfrämjande insatser organiserades försöksvis inom ramen för två särskilda investmentbolag, helägda av Svetab. Det ena av dessa *Svetab Nord AB* har sitt kontor i Härnösand. Verksamhetsområdet omfattar i huvudsak Västerbottens,

Jämtlands, Västernorrlands och Gävleborgs län. Svetab Nord skall gå in som minoritetsägare i utvecklingsbara små och medelstora företag, både sådana som startar och sådana som redan är i gång. Man söker företagare som är beredda att efter en kapitalinsats från Svetab Nord själva aktivt driva och leda sina företag. Svetab Nord tillfördes vid starten 20 milj. kr. i eget kapital. Bolaget har ännu inte gått in som delägare vid något norr-ländskt företag.

År 1979 beslöt riksdagen att två regionala utvecklingsbolag skulle bildas, ett i *Västerbottens* och ett i *Jämtlands* län. För vardera bolaget anvisades 5 milj. kr. i aktiekapital. F.n. behandlas i riksdagen ett förslag från regeringen att bolagen skall tillföras ytterligare statliga medel, sammanlagt 25 milj. kr. till vardera bolaget under en femårsperiod. Samtidigt avser resp. läns landstingskommun att tillföra vardera bolaget 5 milj. kr. Enligt regeringsförslaget bör tyngdpunkten i bolagens verksamhet ligga i att medverka till etablering av ny verksamhet som ger ökad sysselsättning genom att nya produkter tillförs redan existerande eller för ändamålet bildade företag. Bolagen skall komplettera utvecklingsfondernas verksamhet genom att själva driva konkreta utvecklingsprojekt. Det skall ske såväl personellt som finansiellt. Formerna för bolagens finansiella engagemang bör avgöras från fall till fall med stor frihet för bolaget att välja den i det enskilda fallet lämpligaste formen.

2.6 Likheter och skillnader vad gäller stöd till industriell utbyggnad

Stöd till industriell utbyggnad kan lämnas av/genom

- NF
- regionalpolitiskt stöd
- regionala utvecklingsfonder
- industrigarantilån (IG-lån)

Det regionalpolitiska stödet kan lämnas både i form av avskrivningslån och lån med återbetalningsskyldighet. Vidare finns möjlighet att bevilja offertstöd som kan anpassas till behovet i varje enskilt fall. NF och regionala utvecklingsfonder kan bara ge lån med återbetalningsskyldighet för industriell utbyggnad. När det gäller garantier för banklån kan sådana ges av NF, regionala utvecklingsfonder eller i form av IG-lån.

Enligt NF:s stadgar kan stöd lämnas till etablering och utbyggnad i form av medellångt eller långfristigt lån. I undantagsfall kan också kortfristiga lån lämnas för att möjliggöra en nödvändig expansion eller större beställning om andra kreditmöjligheter saknas. Lån får under en tid av tio år vara ränte- och amorteringsfria och återbetalning skall vara fullgjord inom tjugo år från lånets utbetalning om inte särskilda skäl föreligger.

I praktiken har dessa lån hittills använts för att komplettera finansieringsbildningen när tidigare maximalt lokaliseringsstöd lämnats och när alla andra finansieringsmöjligheter varit uttömda.

Av nedanstående representativa exempel taget ur "Norrlandsfonden informerar" (1974) framgår NF:s hittillsvarande roll som toppfinansiar när lokaliseringsstöd utnyttjas maximalt.

<i>Investeringsplan (tusental kr.)</i>		<i>Finansieringsplan (tusental kr.)</i>	
Byggnader	2 000	Eget kapital	600
Maskiner	2 000	Bank	1 900
Rörelsekapital	1 500	Lokaliseringsstöd ¹	
Inkörningskostnader	700	(bidrag + lån)	2 700
		NF	1 000
SUMMA	6 200	SUMMA	6 200

¹67 % av byggnads- och maskininvesteringskostnaderna enligt maximeringsreglerna.

I och med de ändrade reglerna för regionalpolitiskt stöd fr.o.m. den 1 juli 1979 har emellertid förutsättningarna förändrats. Den ändring som i detta sammanhang är av särskilt intresse gäller lokaliseringsslån. Fram till den 30 juni 1979 kunde lokaliseringsslån, och i förekommande fall också avskrivningsslån uppgå till sammanlagt högst 67 % (se tidigare exempel) av byggnads- och maskininvesteringskostnaderna. Fr.o.m. den 1 juli 1979 kan lokaliseringsslån lämnas inte bara för anläggningsinvesteringar utan också för att täcka rörelsekapitalbehov m.m. Samtidigt höjdes procentsatsen till 70 %. Detta innebär att övrig finansiering endast behöver uppgå till 30 % av hela finansieringsbehovet.

Tidigare exempel med de nya bestämmelserna för regionalpolitiskt stöd som gäller fr.o.m. den 1 juli 1979 skulle därmed bli följande.

<i>Investeringsplan (tusen kr.)</i>		<i>Finansieringsplan (tusen kr.)</i>	
Byggnader	2 000	Eget kapital	600
Maskiner	2 000	Bank	1 900
Rörelsekapital	1 500	Lokaliseringsstöd ¹	3 700
Inkörningskostnader	700		2 700
		NF	-
SUMMA	6 200	SUMMA	6 200

¹70 % av totala kapitalbehovet enligt maximeringsreglerna blir 4 340 tkr.

Som framgår täcker lokaliseringsstödet genom de nya bestämmelserna inte bara in NF:s del utan ger en marginal på 640 000 kr. innan stödet utnyttjats upp till 70 %.

I de fall inte ens 30 % av den totala finansieringen av ett projekt kan ske genom eget kapital och banklån men projektet ändå bedöms vara så bärkraftigt att det kan genomföras med ännu större statligt stöd, kan regeringen medge att maximigränsen 70 % för lokaliseringsslån får överskridas.

För lokaliseringsslån gäller dock krav på att projektet skall ge ökad sysselsättning eller – i vissa fall – bevara sysselsättningen. Också för NF kan detta bedömas som en önskvärd effekt men utgör inte ett absolut krav för att bevilja stöd i form av långfristig eller medellångt lån.

I fråga om räntebefrielse finns ytterligare en skillnad eftersom NF på sina lån för industriell utbyggnad kan bevilja upp till tio års *räntebefrielse* medan lokaliseringsslån numera medger *anstånd* med räntebetalning i högst fem år.

I fråga om beslutanderätt gäller för avskrivnings- och lokaliseringsslån att länsstyrelsen beslutar vid stödunderlag upp till 5 milj. kr., dvs. vid lån upp till 3,5 milj. kr. Några undantag finns. De viktigaste är att vissa branscher samt nyetableringar är undantagna från länsstyrelsens beslutanderätt. Vidare undantas ärenden där det enbart är fråga om anskaffning av omsättningstillgångar m. m. eller där det godkända stödunderlaget för sådan anskaffning överstiger 700 000 kr. I de fall länsstyrelsen inte får besluta avgörs ärendet av AMS eller i vissa fall regeringen.

Utvecklingsfondernas rörelselån för industriell utbyggnad skiljer sig från NF:s lån främst därigenom att de är beloppsbegränsade. En och samma låntagare får ha högst 500 000 kr. i sammanlagda rörelselån från utvecklingsfonden. Efter samråd med statens industriverk kan dock en utvecklingsfond i undantagsfall lämna lån med högre belopp. Någon möjlighet till räntebefrielse finns inte på utvecklingsfondernas rörelselån. Vidare finns en storleksbegränsning på så sätt att utvecklingsfonderna normalt inte skall ge lån till företag med fler än 200 anställda.

2.7 Likheter och skillnader vad gäller stöd till industriellt utvecklingsarbete

Stöd till industriellt utvecklingsarbete kan ges av

– NF

– regionala utvecklingsfonder

i form av lån med villkorlig återbetalningsskyldighet. Vidare kan för ändamålet ges lokaliseringsslån och offertstöd.

När det gäller reglerna för lån med villkorlig återbetalningsskyldighet är de för NF inte preciserade i stadgarna. NF:s praxis är att dessa lån är ränte- och amorteringsfria fram till den tidpunkt då det avgörs om återbetalningsskyldighet skall inträda eller ej. I de fall återbetalningsskyldighet inträder skall återbetalning i regel ske på fem år. Vidare tas ränta ut enligt samma räntesats som för övriga lån. I några fall sker återbetalning i form av ett fast belopp per försäld enhet e. dyl.

De regionala utvecklingsfondernas motsvarande lån (PU-lån) är mer detaljreglerade. PU-lån får lämnas med högst 50 %, i undantagsfall högst 65 %, av den beräknade kostnaden för projektet. Högsta lånebelopp är 3 milj. kr. Vid större lån än 500 000 kr. måste dock samråd ske med STU. En särskild riskpremie om lägst 10 % och högst 25 % av lånebeloppet läggs till detta vid uppläggningsen av lånet. Vidare gäller för utvecklingsfonderna begränsningen till företag med högst 200 anställda. För NF:s lån finns varken beloppsbegränsningar eller riskpremie. Som tidigare nämnts pågår f. n. en översyn av reglerna för PU-lånen.

2.8 NF och de regionala investment-/utvecklingsbolagen

Skillnaden mellan NF och de regionala investment-/utvecklingsbolagen är att bolagen kan gå in som ägare i företag och projekt. NF:s finansiella insatser begränsas till lån i olika former. En likhet mellan NF och främst de beslutade bolagen i Jämtlands och Västerbottens län är möjligheten att genom personella insatser "driva" utvecklingsprojekt.

2.9 Landstingsinsatser

I ökad utsträckning har landstingen engagerat sig i resp. landstingsområdes näringspolitiska strävanden. Detta har skett på olika sätt bl. a. beroende på den näringslivsstruktur som gäller inom de olika landstingsområdena. Engagemanget har emellertid relativt sett varit störst och tidigast förekommande inom de fyra nordligaste länens landstingsområden. De norrländska landstingens relativt sett större näringspolitiska insatser sammanhänger givetvis med bristen på arbetstillfällen i dessa län.

Landstingens stöd till den regionala näringspolitiken varierar kraftigt om man ställer det i relation till resp. läns befolkning. År 1979 uppgick landstingsanslaget till de regionala utvecklingsfonderna sålunda till följande (milj. kr.).

Norrbottens landstingsområde	9 350 ¹
Västerbottens landstingsområde	2 670
Jämtlands landstingsområde	1 300
Västernorrlands landstingsområde	1 830

Omräknat per innevånare inom resp. landstingsområde tillsköt Norrbottens landsting år 1979 ca 38 kronor, Västerbottens landsting ca 11 kronor, Jämtlands landsting ca 10 kronor och Västernorrlands ca 7 kronor. Som jämförelse kan nämnas att motsvarande belopp för Stockholms läns landsting var 2 kronor.

Landstingens insatser för den regionala näringspolitiken inskränker sig emellertid inte enbart till ekonomiskt stöd till de regionala utvecklingsfonderna. Speciella projekt t. ex. "Aktion Z", "Inland Y" och "Utveckling AC" samt administrativa personella insatser inom själva landstingen utgör också led i stödet till den regionala näringspolitiken. Dessa former av stöd är däremot svåra att värdemässigt uppskatta. Samma gäller olika primärkommuners indirekta stöd till företagandet.

2.10 Andra åtgärder med effekter på den industriella miljön

Stödinsatser av mer indirekt karaktär är bl. a. inrättandet av Umeå universitet, Metallurgiska forskningsstationen (Mefos) och Tekniska högskolan i Luleå, Sveriges geologiska undersökning (SGU) i Luleå, Industri-

¹ Därav engångsanslag på 7 milj. kr. för speciella regionala näringspolitiska insatser.

ellt utvecklingscentrum i Skellefteå. Stiftelsen industricentra samt plast- och gummitekniska institutet i Sundsvall. Nämda institutioner har redan och bör rimligtvis i ökad utsträckning kunna generera både produktidéer och högre kompetens till näringslivet i Norrland. Ytterligare utbyggnad av nya institutioner med direkt sikte på att stödja det norrländska näringslivet genom att förstärka den industriella strukturen i området synes också på längre sikt vara ett verksamt komplement till de direkt företagsinriktade åtgärderna.

3 Närings- och sysselsättningsmässiga förhållanden i de fyra nordligaste länen

3.1 Inledning

Motiven för samhällets insatser i de fyra nordligaste länen är de svåra struktur- och sysselsättningsproblemen. Dessa har främst sin bakgrund i basnäringarnas förändring. Skogs- och jordbrukets rationalisering har sålunda under en lång följd av år bidragit till att minska arbetstillfällena. Under senare år har bristen på sysselsättningstillfällen förvärrats dels genom övergång till färre men mindre arbetskraftsintensiva enheter inom skogsindustrin och dels genom gruvindustrins (främst LKAB) avsättnings- och lönsamhetsproblem.

Som en följd av förändringarna inom basnäringarna har också förutsättningarna för en på nämnda näringar grundad industri- och serviceverksamhet avsevärt minskat. Mer oberoende industriell verksamhet har i motsvarande grad inte helt kunnat ersätta denna minskning.

För att belysa det faktiska förhållandet vad gäller befolknings- och sysselsättningssituationen i de fyra nordligaste länen i relation till riket som helhet har nedanstående tabell sammanställts. Uppgifterna är hämtade från arbetsmarknadsutskottets betänkande från våren 1979 om regionalpolitik (AU 1978/79: 23), där de bl. a. används som underlag för indelning- en i stödområden.

Tabell 12. Befolknings- och sysselsättningssituationen i de fyra nordligaste länen

Län	Befolknings- utveckling		Andel förvärvs- arbetande 16-64 år	Arbets- lösa	I bered- skaps- arbete	I skyddat el. halv- skyddat arbete	I arbets- marknads- utbild- ning
	1970-78	1979-85					
Norrbottnen	+4,4 %	-2,6 %	64 %	5,1 %	4,6 %	1,8 %	3,9 %
Västerbotten	+3,2 %	+1,4 %	65 %	2,8 %	2,7 %	1,7 %	1,7 %
Jämtland	+2,4 %	+1,2 %	64 %	2,3 %	2,9 %	2,2 %	1,5 %
Västernorrland	+0,2 %	+0,9 %	66 %	2,7 %	2,2 %	1,5 %	2,0 %
Riket	+2,6 %	+1,4 %	68 %	2,1 %	1,6 %	1,2 %	1,5 %

Samtliga de fyra nordligaste länen kan som framgår av tabell 12 notera en stabilisering vad gäller befolkningsutvecklingen under 1970-talet. Ser man till de prognoser som länsstyrelserna senast redovisat kommer denna bild med undantag för Norrbotten i stort att stå sig under 1980-talets första hälft. För Norrbottens del pekar dock prognosen på en minskning av länets befolkning med ett par procent fram till år 1985.

Andelen förvärvsarbetande ligger i alla fyra länen under riksgenomsnittet. Siffrorna avser här andelen förvärvsarbetande med minst 20 timmar veckoarbetstid av befolkningen i åldrarna 16–64 år. Jämförelsen är här gjord mot den genomsnittliga förvärvsgraden i riket.

Undersysselsättningen i Norrlandsläna blir än mer tydlig om man jämför med de län som har den högsta sysselsättningen. Till dessa skillnader i andelen förvärvsarbetande skall sedan läggas den tidigare nämnda högre arbetslösheten bland de förvärvsarbetande i Norrlandsläna. Vidare ligger andelen sysselsatta i beredskapsarbeten och olika former av skyddat arbete högre i dessa län och det gäller också andelen personer i arbetsmarknadsutbildning. Här liksom när det gäller arbetslöshetstalen ligger Norrbottens län i en klass för sig.

3.2 Skillnader i sysselsättningsgrad mellan olika kommuner

Ovanstående redovisning och jämförelse av befolknings- och sysselsättningsciffror för länen visar emellertid inte på något fullständigt sätt de obalansproblem som finns i mellersta och övre Norrland. För detta krävs att man ser på situationen och utvecklingen i de skilda kommunerna.

Det finns i de fyra nordligaste länen kommuner som under 1970-talet förlorat mellan 15–20 % av sin befolkning och där prognosen förutsäger en fortsatt kraftig befolkningsminskning under 1980-talet. I dessa län finns kommuner med en förvärvsgrad bland den arbetsföra befolkningen som ligger mer än 15 procentenheter under riksgenomsnittet och där prognoserna innebär att gapet ytterligare kommer att öka under 1980-talet. Det finns vidare i dessa län kommuner där arbetslösheten ligger upp emot 10 %.

3.3 Riksdagens stödområdesindelning på kommuner

Riksdagens beslut våren 1979 om stödområdesindelningen för det regionalpolitiska stödet får ses som en sammanfattning och sammanvägning av den regionala problembilden i landets olika delar. De fyra nordligaste länen läge avspeglas i denna stödområdesindelning. Tabell 13 visar antalet kommuner tillhörande de olika stödområdena i resp. län.

Tabell 13. Antal kommuner inom skilda stödområden (1979-07-01)

Län	Stödområde						Utanför stödområde	Summa kommuner
	6	5	4	3	2	1		
Norrbottnen	9	2	3	—	—	—	—	14
Västerbottnen	4	4	3	1	—	—	—	12
Jämtland	3	4	1	—	—	—	—	8
Västernorrland	—	2	2	3	—	—	—	7
Summa för de fyra nordligaste länen	16	12	9	4	—	—	—	41
Övriga landet	—	5	8	31	22	9	162	237
Hela landet	16	17	17	35	22	9	162	278

Av sammanställningen i tabell 13 framgår att samtliga 16 kommuner som placerats i stödområde 6 ligger i de nordligaste länen eller till och med i de tre nordligaste länen, Norrbotten, Västerbotten och Jämtland. Även stödområdena 5 och 4 är till övervägande delen förbehållna dessa län. Sammanställningen visar också på skillnaderna i problemens svårighetsgrad mellan de här diskuterade fyra länen. Elva av Norrbottens fjorton kommuner är inplacerade i stödområdena 5 och 6, åtta av Västerbottens tolv kommuner, sju av Jämtlands åtta kommuner och två av Västernorrlands sammanlagt sju kommuner.

Så ser stödområdesindelningen ut i kommuner räknat. Då kommunerna är olika stora befolkningsmässigt finns det dock anledning att också se på befolkningens fördelning på olika stödområden i de skilda länen.

Som framgår av tabell 14 bor 50 % av Norrbottens befolkning i kommuner tillhörande stödområdena 6 och 5. Motsvarande andel i Västerbottens län är 31 %, i Jämtlands län 59 % och i Västernorrlands län 15 %.

3.4 Industriella skillnader m. m.

Trots en jämfört med landet i övrigt förhållandevis positiv utveckling av industrisysselsättningen under 1970-talet svarar industrin för en mindre andel av den totala sysselsättningen i de fyra nordligaste länen jämfört med södra och mellersta Sverige. Industrisysselsättningen ökade i de fyra nordligaste länen med 6 % mellan år 1970 och år 1979. Detta samtidigt som

Tabell 14. Befolkningens fördelning på olika stödområden i de fyra nordligaste länen år 1978

Län	Stödområde				Totalt antal (100 %)
	6	5	4	3	
Norrbottnen	115 324 (43 %)	17 517 (7 %)	133 488 (50 %)	—	266 329
Västerbottnen	29 811 (13 %)	43 140 (18 %)	88 823 (37 %)	78 827 (32 %)	240 601
Jämtland	34 066 (25 %)	44 951 (34 %)	55 403 (41 %)	—	134 420
Västernorrland	—	39 628 (15 %)	87 843 (33 %)	140 639 (42 %)	268 110
Summa	179 201 (20 %)	145 236 (16 %)	365 557 (40 %)	219 466 (24 %)	909 460

sysselsättningen inom industrin för landet totalt sett minskade med 3 % under samma tid. Högsta antalet industrissysselsatta noterades år 1976, varefter man fick en nedgång under åren 1977 och 1978. Denna nedgång i industrissysselsättningen var något större i de nordligaste länen än i riket i genomsnitt. Under år 1979 har nedgången stoppats och förbytt i en mindre ökning såväl för de fyra nordligaste länen som för riket totalt.

Den branschmässiga sammansättningen på sysselsättningen inom industrin varierar också högst påtagligt mellan de fyra länen. Vidare kan man notera markanta olikheter mellan dessa län sammantaget och genomsnittligt för landet som helhet. Nämnas kan bl. a. att gruvor och mineralbrott svarar för 10 resp. 30 % i Västerbottens resp. Norrbottens län mot 2 % i riket totalt. Sammantaget för de fyra nordligaste länen ligger andelen på 11 %. Då är att märka att Västernorrlands och Jämtlands län praktiskt taget helt saknar sysselsättning inom denna bransch.

Trävaruindustrin har förhållandevis höga andelar i samtliga de fyra nordligaste länen. De högsta andelarna har man i Jämtlands och Västerbottens län med 16 resp. 15 % vilket kan jämföras med ett riksgenomsnitt på 8 %. Även massa-, pappers- och pappersvaruindustrin svarar – jämfört med riket i övrigt – för en högre andel i de här aktuella länen. Genomsnittet ligger här på 15 % mot rikets 7 %. I Västernorrlands län svarar denna sektor för hela 25 % av hela industrissysselsättningen.

Nämnas kan vidare att järn-, stål- och metallverk svarar för drygt 20 % av industrissysselsättningen i Norrbottens län jämfört med 8 % i hela landet. Läger man samman denna bransch med sysselsättningen i gruvor och mineralbrott innebär detta att dessa två branscher svarar för mer än hälften av hela industrissysselsättningen i Norrbottens län. Detta betyder i sin tur att man i detta län har i motsvarande grad mindre andel av industrissysselsättningen i övriga industribranscher.

En summering av de två största delbranscherna i Västerbottens län ger drygt 30 % (i trävaruindustri + maskinindustri). Samma andel får man i Jämtlands län (och här gäller det branscherna trävaruindustri + elektronikindustri). I Västernorrlands län slutligen svarar de två största delbranscherna (massa-, pappers- och pappersvaruindustri + maskinindustri) för drygt 45 %. Som jämförelse kan nämnas att de två största delbranscherna i riket i genomsnitt sysselsätter drygt 20 % av de totalt sysselsatta i industrin.

Sammantaget för den norrländska industrin så föreligger en låg förädlingsgrad i förhållande till landet i övrigt. De sysselsättningsmässiga fördelarna som kan uppnås med en ökad förädlingsgrad har därmed uteblivit.

I nedanstående tabell redovisas andelen industrissysselsatta i de skilda länen.

Som framgår av tabellen ligger andelen industrissysselsatta i samtliga de fyra nordligaste länen under genomsnittet för övriga jämförbara län, dvs. övriga län utom storstadslänen. Nämnas kan att endast ett av dessa övriga

Tabell 15. Industrins storlek m. m. i de fyra nordligaste länen

Län	Industrins andel av den totala sysselsättningen 1975	Andel sysselsatta i företag med mindre än 200 anställda 1976
Norrbottnen	24 %	28 %
Västerbotten	25 %	53 %
Jämtland	18 %	69 %
Västernorrland	27 %	42 %
Totalt i de fyra nordligaste länen	24 %	43 %
Övriga icke storstads-län	35 %	
Riket	29 %	39 %

län har en lägre industriandel än de fyra nordligaste länen. Som en jämförelse kan också nämnas att industrin i de tre s. k. Bergslagslänen, dvs. Värmlands, Kopparbergs och Gävleborgs län, svarar för mellan 33–35 % av den totala sysselsättningen. Dessa siffror avser förhållandena år 1975, men även om vissa förändringar ägt rum är relationerna i dag ungefär desamma.

Går man ner på enskilda kommuner är den industriella basen än mer begränsad i många av de kommuner som återfinns inom stödområdena 6 och 5 och även stödområde 4.

Av inresse är också att jämföra storleksstrukturen på de industriföretag som finns inom resp. län. Här kan man konstatera betydande skillnader mellan de fyra länen. I Norrbottens län svarar, som framgår av föregående tabell företag med mindre än 200 anställda för knappt 30 % av den totala industrissysselsättningen medan genomsnittssiffran för riket ligger något under 40 %. I Jämtlands och Västerbottens län ligger man på andelar väsentligt över riksgenomsnittet, medan man i Västernorrlands län ligger ungefär på riksgenomsnittet.

4 Norrlandsfondens framtida verksamhet

4.1 Behov av särskilda insatser i de fyra nordligaste länen

Av de föregående kapitlen framgår bl. a. följande

- Behovet av nya arbetstillfällen är särskilt stort i de fyra nordligaste länen.
- Industrins andel av sysselsättningen i dessa län ligger under riksgenomsnittet. Industrin domineras av basnäringar vilket i sin tur innebär att expansionsmöjligheterna är små inom de befintliga verksamheterna. I Norrbottens län dominerar några få storföretag.
- Den utbyggnad som har skett av de samhälleliga insatserna för att främja näringslivets utveckling i dessa län har främst tagit sikte på

finansiering av nya produktionsanläggningar. När det gäller utvecklingen av projekt som ännu inte har nått så långt att produktion kan startas finns behov av ytterligare insatser.

Mot bakgrund av den näringspolitiska problematik som kännetecknar de fyra nordligaste länen anser jag att NF:s hittillsvarande insatser haft betydelse för länens utveckling.

4.2 Möjligheterna att tillgodose behoven genom förändringar i andra organs verksamhet

Enligt mina direktiv skall jag pröva om NF:s arbetsuppgifter och resurser helt eller delvis bör föras över till andra organ för att resurserna skall utnyttjas effektivt. Det som ligger närmast till hands är i så fall att de regionala utvecklingsfonderna helt övertar NF:s nuvarande arbetsuppgifter. Det innebär att NF:s lånefordringar överförs till den utvecklingsfond inom vars verksamhetsområde låntagaren har sin verksamhet.

Vidare måste de aktuella utvecklingsfonderna ges möjlighet att lämna lån och bidrag på i huvudsak de grunder och med sådana villkor som NF nu gör. Slutligen måste dessa utvecklingsfonder garanteras ökade ekonomiska och personella resurser, t.ex. genom särskilt statligt anslag.

Efter diskussioner med företrädare för berörda län, utvecklingsfonder, m.fl. har jag funnit att ett sådant alternativ *inte kan förordas*. Enligt min mening är en fortsatt verksamhet inom NF att föredra. Anledningar till detta är främst följande

- Även om de regionala utvecklingsfonderna tillförs ökade resurser torde det bli svårt att finansiera och "driva" större utvecklingsprojekt.
- Problemet kan uppstå när projekt berör flera län.
- Det skulle innebära en betydande resursförstöring att splittra NF:s organisation och den samlade kunskap om den norrländska industrin och dess problem som har byggts upp under de nästan 20 år som NF har verkat.
- Eftersom organisationen med regionala utvecklingsfonder täcker hela landet finns det risk att den regionalpolitiska inriktningen av insatserna i de berörda länen efter någon tid tunnans ut genom "spridningseffekter" till andra län.

En klarare fördelning av arbetsuppgifter mellan NF och de regionala utvecklingsfonderna bör dock ske.

4.3 Ny inriktning av NF:s verksamhet

Jag föreslår alltså att NF fortsätter sin verksamhet. En förskjutning av tyngdpunkten i den riktning som har inletts redan under 1979 bör dock ske. Det innebär att huvuddelen av insatserna bör göras inom området industriell utveckling och främst avse sådana projekt som genom sin storlek

eller på annat sätt inte kan stödjas av de regionala utvecklingsfonderna. Stödet till industriell utbyggnad bör minska kraftigt i omfattning. Betydande personella insatser bör göras av NF när det gäller att "driva" utvecklingsprojekt fram till genomförande. En följd därav bör vara att NF koncentrerar sina insatser till färre projekt än f. n.

När det gäller den geografiska avgränsningen av NF:s verksamhetsområde bör inga förändringar ske. I fråga om fördelningen av insatserna bör NF till grund för sitt arbete lägga myndigheternas beslut om den regionala utvecklingen, så att fondens verksamhet sker i samklang med övriga åtgärder som staten vidtar för att utveckla näringslivet i de berörda länen.

När det gäller *stödberättigad verksamhet* har hittills skett en koppling till vad som gäller för den regionalpolitiska stödverksamheten. De nuvarande reglerna för det regionalpolitiska stödet omfattar i detta avseende

- ~ industriell eller industriliknande verksamhet
- ~ industriserviceverksamhet
- ~ partihandel och uppdragsverksamhet med väsentlig betydelse för industrins utveckling inom regionen
- ~ turistverksamhet
- ~ annan verksamhet som bedöms få väsentlig betydelse för näringslivet i regionen eller annars bedöms ha särskild regionalpolitisk betydelse.

Eftersom dessa regler medger stöd till all verksamhet som kan ha betydelse för näringslivets utveckling bör de även i fortsättningen gälla också NF. Det är enligt min mening angeläget att NF utnyttjar sina möjligheter att stödja verksamheter som bidrar till en god miljö för industrin och näringslivet i Norrland

I det följande redovisas förslag till framtida verksamhet inom de fyra olika verksamhetsområdena.

4.4 Stöd till forskning i fortsättningen

Några förändringar av reglerna och praxis för stödet till forskning är inte motiverade. Inte heller när det gäller omfattningen av verksamheten förefaller några förändringar vara motiverade.

4.5 Stöd till utredningar och inventeringar i fortsättningen

En stor del av NF:s verksamhet på mineralområdet gäller utredningar och inventeringar. Dessa bedrivs f. n. inom fondens kansli som "egna" projekt. Det gäller bla. administrationen av den årliga "mineraljakten".

Lokaliseringen av en avdelning av Sveriges geologiska undersökning (SGU) till Luleå motiverar att pröva om inte "mineraljaktens" administrativa del kan avskiljas från fonden och att fonden fortsättningsvis endast bibehåller uppgiften som uppdragsgivare.

Några förändringar av reglerna och praxis för stödet till utredningar och inventeringar är i övrigt inte motiverade.

Den ändrade inriktningen av NF:s verksamhet bör innebära att utredningar och inventeringar i form av egna projekt ökar i omfattning. Jag återkommer till detta i följande avsnitt.

4.6 Stöd till industriellt utvecklingsarbete i fortsättningen

Den tyngdpunktsförskjutning mot stöd till industriellt utvecklingsarbete som har skett under de senaste åren bör fortsätta. I framtiden bör sådant stöd utgöra huvuddelen av NF:s verksamhet.

Hittills har den största delen av utvecklingsstödet gällt tekniska produktutvecklingsprojekt. Det är angeläget att begreppet utvecklingsprojekt breddas till att omfatta även *kommersiell och marknadsmässig utveckling* av nya produkter, processer och system.

Många gånger kan det svåraste steget fram till produktion ligga mellan det skede där en tekniskt fullgod ny produkt finns och den tidpunkt när det är möjligt att få avsättning för produkten. Med dessa utgångspunkter kan t.ex. marknadsföringssatsningar inom och utom landet, samverknadsprojekt mellan olika norrländska företag och liknande åtgärder stödjas. Så sker redan nu i viss utsträckning, men en ökning av andelen sådan utvecklingsprodukt bör vara möjlig.

När det gäller mindre projekt bör *en avgränsning ske gentemot de regionala utvecklingsfondernas produktutvecklingsstöd*. NF bör ta upp endast sådana projekt som utvecklingsfonderna inte enligt sina regler kan stödja. Det innebär att NF bör kunna stödja främst följande typer av utvecklingsprojekt.

- Större projekt (sådana där beloppbegränsningarna för de regionala utvecklingsfonderna lägger hinder i vägen)
- länsövergripande projekt
- projekt i samverkan med större företag

Om en uppdelning av detta slag mellan NF och de regionala utvecklingsfonderna skall fungera, måste reglerna för stödgivningen vara ungefär desamma i de olika stödorganen. F.n. ger NF stöd till produktutveckling på villkor som är betydligt gynnsammare för företagen än vad utvecklingsfonderna gör. Det finns därigenom en risk att projekt som i och för sig skulle kunna prövas av utvecklingsfonderna styrs över till NF för att få bättre finansiering. Reglerna för utvecklingsfondernas produktutvecklingslån ses över f.n. av Statens industriverk. Det är angeläget att reglerna för de fyra nordligaste utvecklingsfondernas produktutvecklingslån i huvudsak överensstämmer med de regler som tillämpas av NF.

Omfattningen av NF:s stöd till industriell utveckling har hittills främst styrts utifrån de ansökningar om stöd som har lämnats in till fonden. Om verksamheten i framtiden skall öka i omfattning torde det förutsätta att NF:s kansli mer *aktivt initierar och driver utvecklingsprojekt*. Den avgränsning mot de regionala utvecklingsfonderna som förordas, innebär att

antalet ärenden hos NF sannolikt blir färre men större. Det kan vara ändamålsenligt att tjänstemän vid NF i vissa ärenden, t.ex. sådana av samverkanskaraktär, fungerar som en slags projektledare. Vidare kan tjänstemän vid NF spela en aktiv roll när det gäller att samordna länsövergripande projekt eller projekt där kontakter behöver tas med centrala myndigheter eller andra företag.

När det gäller formerna för stöd till industriell utveckling bör de som f. n. omfatta lån med villkorlig återbetalningsskyldighet (utvecklingslån), amorteringslån och förlustgaranti. Den i varje enskilt ärende lämpligaste formen bör användas. Huvuddelen av stödet kommer sannolikt att ges i form av utvecklingslån. Reglerna för utvecklingslånen bör vara i huvudsak de som f. n. tillämpas. Smärre förändringar kan dock bli aktuella i samband med att reglerna för utvecklingsfondernas produktutvecklingslån omprövas.

Förslaget till ökad inriktning mot industriellt utvecklingsarbete motiverar att NF söker samarbete med de organ som upprättats för samråd mellan Styrelsen för teknisk utveckling (STU) och de regionala utvecklingsfonderna.

4.7 Stöd till industriell utbyggnad i fortsättningen

Genom utbyggnad av de regionala utvecklingsfonderna och det regionalpolitiska stödet, kan investeringar i byggnader och maskiner och ökat rörelsekapital i de flesta fall finansieras utan att NF behöver medverka. Det kan dock finnas situationer där angelägna utbyggnadsprojekt inte kan genomföras utan stöd också från NF. Därför bör NF även i fortsättningen ha möjlighet att i *undantagsfall* lämna stöd till industriell utbyggnad. En förutsättning bör i sådana fall vara dels att övriga stödformer redan har utnyttjats, dels att utbyggnadsprojektet bedöms vara av särskilt stor betydelse. Det torde främst vara i samband med större nyetableringsprojekt som sådant stöd kommer i fråga.

Stöd till industriell utbyggnad bör liksom f. n. lämnas i form av amorteringslån eller lånegaranti för banklån. Även bankgaranti för leveransåtaganden e. dyl. bör liksom hittills kunna komma i fråga. När det gäller reglerna för amorteringslånen har de hittills i huvudsak anslutit till vad som gäller för lokaliseringslån. Sedan den 1 juli 1979 gäller nya regler för lokaliseringslån. Bl. a. har möjligheterna till räntebefrielse på sådana lån slopats. Det är angeläget att villkoren för NF:s lån inte skiljer sig alltför mycket från vad som gäller för lokaliseringslån. Jag är dock beredd att föreslå att möjligheten till räntebefrielse slopas för NF. Fonden bör dock sträva efter att minska subventionsinslaget när det gäller lån till industriell utbyggnad.

Stödformen lånegaranti har särskilt under år 1979 använts i stor omfattning av NF. Det kan i många situationer vara lämpligt att i stället för lån erbjuda en lånegaranti (IG-lån) eller lånegaranti av regional utvecklingsfond utnyttjas.

4.8 Handlingsprogram för NF

Jag har i det föregående angett, att NF i ökad utsträckning bör satsa sina ekonomiska och personella resurser på större utvecklingsprojekt. Däremot har jag varken sett det som lämpligt eller möjligt att mera konkret ange vilka projekt fonden skall satsa på. Det bör i stället ankomma på fonden att själv utarbeta ett handlingsprogram för sin fortsatta verksamhet. På så sätt utnyttjas bäst de kunskaper och erfarenheter som finns samlade inom fondens kansli och hos dess styrelse.

Handlingsprogrammet bör utgå från hur nuvarande förhållanden i fråga om sysselsättning, industristruktur och infrastruktur bör förändras. Efter samråd med övriga berörda organ, främst de regionala utvecklingsfonderna, och företagen i området bör NF i programmet närmare precisera hur verksamheten skall bedrivas inom olika områden. Syftet bör vara att NF genom programmet får ett underlag för prioritering av sina insatser. Programmet bör utformas så att det tillsammans med åtgärder från andra berörda organ ger möjlighet till en kraftsamling till de verksamhetsområden där effekten bedöms bli störst.

Ett första handlingsprogram bör redovisas i anslutning till NF:s anslagsframställning för budgetåret 1982/83, dvs. senast den 1 september 1981. En revidering av handlingsprogrammet bör sedan ske årligen och redovisas i anslutning till anslagsframställningen. Det kan på så sätt ge en grund för bedömningen av behovet av medeltillskott till fonden.

4.9 Finansiering av NF:s verksamhet

NF:s disponibla medel har under de senaste åren till ungefär lika delar bestått av statsanslag samt räntor och amorteringar. De förändringar av verksamhetsinriktningen som har föreslagits i det föregående påverkar det belopp som kan beräknas flyta in i räntor och amorteringar. Förslagen innebär att en ökad andel av fondens stöd lämnas i form av lån med villkorlig återbetalningsskyldighet. Det innebär i sin tur att låneförlusterna kommer att öka till följd av den höjda risknivån. Vidare kommer en större del av de utestående lånen att löpa utan ränta.

Dessa förändringar kommer dock inte att ge något omedelbart utslag när det gäller inflytande räntor och amorteringar.

Eftersom NF:s amorteringslån i regel lämnas med räntebefrielse och amorteringsanstånd under de första åren, påverkar en förskjutning mot villkorslån det disponibla beloppet för nyutlåning först efter 2–3 år. Jag beräknar därför att NF kan upprätthålla oförändrad utlåningskapacitet under de närmaste åren under förutsättning att fonden får oförändrat statsanslag, dvs. 30 milj. kr. per år.

När det gäller behoven på längre sikt av årliga statsanslag bör de bedömas med utgångspunkt i det handlingsprogram som föreslagits i det föregående.

ende. I likhet med vad som gäller för andra statligt finansierade organ bör fonden själv årligen till regeringen inkomma med anslagsframställning. NF får därvid redovisa dels omfattning och kostnader för planerade insatser, dels hur stort belopp som beräknas flyta in i räntor och amorteringar. På så sätt får regering och riksdag underlag för att göra en bedömning av hur stort statsanslag som bör anvisas.

I detta sammanhang kan vidare nämnas att det nordiska regionalpolitiska handlingsprogrammet innehåller en försöksverksamhet s. k. regionallån från Nordiska investeringsbanken (NIB). Systemet innebär att NIB skall kunna tillföra vissa nordiska utvecklingsregioner kapital genom att lämna lån till vissa nationella organ. Dessa kan på så sätt finansiera en ökad verksamhet.

NF är ett av de svenska organ som kan ta upp regionallån från NIB. Det bör enligt min mening ankomma på NF att avgöra om regionallånesystemet skall utnyttjas för att finansiera verksamheten. Möjligheten för NF att ta upp lån bör i fortsättningen anges i stadgarna. Det bör dock noteras att låneförluster i en ökad verksamhet helt kommer att belasta NF:s fondkapital, eftersom regionallånen är räntebärande och i sin helhet skall återbetalas till NIB.

4.10 NF:s organisation

Några detaljerade förslag angående NF:s kansliorganisation synes inte motiverade. NF bör själv få avgöra vilka förändringar av personalstyrka etc. som bör göras med hänsyn till den förändrade verksamhetsinriktningen.

Vad beträffar sammansättningen av NF:s styrelse förordar jag inga förändringar. När det gäller sättet att utse ledamöter bör den förändringen göras att landstingskommunerna i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län utser vardera en ledamot jämte suppleant. Övriga ledamöter bör liksom hittills utses av regeringen.

4.11 Sammanfattning av förslagen

Sammanfattningsvis föreslår jag följande åtgärder

- att fonden stödjer och initierar utvecklingsprojekt som långsiktigt har betydelse för de fyra nordligaste länens näringsliv och sysselsättning
- att fondens stödgivning i fortsättningen huvudsakligen omfattar villkorliga lån till större industriella utvecklingsprojekt samt egna projekt som mera långsiktigt innebär stöd för de fyra nordligaste länens näringslivsutveckling
- att stöd av mindre omfattning till industriell utveckling handhas av de regionala utvecklingsfonderna och endast i undantagsfall engagerar NF

- att stöd till industriell utbyggnad i form av lån och lånegarantier lämnas endast i undantagsfall
- att fonden ges rätt att uppta lån
- att fonden även fortsättningsvis ges möjligheter att lämna kredit- och förlustgarantier
- att fonden söker samarbete med de organ som upprättats för samråd mellan STU och de regionala utvecklingsfonderna
- att fonden vad beträffar mineralfrågorna endast ges rollen som uppdragsgivare och finansär samt i övrigt behandlar mineralfrågorna som andra projekt
- att fonden efter samråd med representanter för berörda organ utarbetar ett handlingsprogram
- att fonden varje år inkommer till regeringen med hemställan om medeltilldelning baserad på en för det kommande verksamhetsåret utarbetad arbetsplan och den beräknade kostnaden för denna
- att fonden anpassar sin organisation med hänsyn till föreslagen förändring av verksamhetsinriktningen
- att fondens nuvarande geografiska verksamhetsområde bibehålls
- att antalet styrelseledamöter samt valet av styrelseledamöter ej förändras på annat sätt än att länens representanter utses av respektive lands-ting
- att fondens stadgar anpassas i enlighet med vad som framgår av bilaga.

Kommittédirektiv

Bilaga

Dir 1979: 69

Utredning om Norrlandsfonden

Dir 1979: 69

Beslut vid regeringssammanträde 1979-06-21.

Departementschefen, statsrådet Huss, anför.

Stiftelsen Norrlandsfonden bildades år 1961 (prop. 1961:77, SU 1961:89, rskr 1961:233). Riktlinjer för fondens nuvarande verksamhet antogs av riksdagen år 1976 (prop. 1975/76:200, NU 1976/77:7, rskr 1976/77:50). Riksdagen har nyligen beslutat att fonden tillförs ett statligt medelstillskott på sammanlagt 39 milj. kr. under budgetåret 1979/80 samt att fonden får fortsätta sin verksamhet även under år 1980 enligt nuvarande riktlinjer (prop. 1978/79: 100 bil. 17 och prop. 1978/79: 127 bil. 1. NU 1978/79: 45, rskr 1978/79: 322).

Norrlandsfonden har till uppgift att främja näringslivets utveckling i Norrland, främst i Norrbottens län. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt inlandskommunerna. Fonden skall stödja etablering och utbyggnad av dels industri som är grundad på norrländska råvaror, dels sådan verksamhet i övrigt som är stödberättigad enligt normerna för det statliga lokaliseringsstödet. Fonden skall även ta initiativ till och stödja utredningar och investeringar som bedöms vara av betydelse för det norrländska näringslivet, samt främja samordning av regional industriell service i Norrland. Vidare skall fonden ta initiativ till sådant forsknings- och utvecklingsarbete som syftar till att vidareförädla norrländska råvarutillgångar eller som på annat sätt är av betydelse för det norrländska näringslivet.

Stödet till industriell utbyggnad och etablering har hittills varit tyngdpunkten i Norrlandsfondens verksamhet. Det lämnas i regel i form av lån. Stödet till industriellt utvecklingsarbete har under de senaste åren ökat kraftigt. Det lämnas i regel i form av lån med villkorlig återbetalningsskyldighet. Stödet till utredningar och inventeringar samt till forskning lämnas i regel i form av bidrag.

Under de senaste åren har skett flera förändringar inom samhällets regionalpolitik och industripolitiska insatser på regional nivå. Dessa förändringar påverkar förutsättningarna för Norrlandsfondens verksamhet.

År 1977 beslutade riksdagen om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop. 1977/78: 40, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110). Beslutet innebar bl. a. att regionala utvecklingsfonder inrättades den 1 juli 1978 i varje län. Utvecklingsfonderna, som bl. a. har övertagit de tidigare företagareföreningarnas arbetsuppgifter, är stiftelser med staten och resp. landstingskommun som huvudmän. Fondernas huvuduppgift är att genom kreditverksamhet och företagsservice främja småföretagens utveckling. Den egna kreditgivningen sker i form av rörelselån och produktutvecklingslån. Rörelselån lämnas för anskaffning av anläggnings- och omsättningstillgångar med upp till 500 000 kr. till en och samma låntagare. Produktutvecklingslån lämnas för att stödja utveckling och

marknadsföring av nya produkter, processer och system för industriell produktion. Högsta lånebelopp är 3 milj. kr. Produktutvecklingslån lämnas med villkorlig återbetalningsskyldighet. Det innebär bl. a. att lånet kan skrivas av om projektet misslyckas.

Vidare har under de senaste åren bildats regionala investmentbolag med verksamhet i de nordligaste länen. Riksdagen beslöt år 1977 (prop. 1976/77: 125, NU 1976/77: 40, rskr 1976/77: 345) om medelstillskott till Statsföretag AB för att finansiera bildandet av ett till Norrbottens Järnverk AB knutet investmentbolag. Bolaget, som numera heter Regioninvest i Norr AB (Regioninvest), har till uppgift att stimulera industriell utveckling i Norrbottens län. Vidare beslöt riksdagen år 1977 (prop. 1977/78: 40, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110) att Svenska Industrietableringsaktiebolagets (Svetab) nyetableringsfrämjande insatser skulle försöksvis organiseras inom två särskilda investmentbolag. Dessa skulle vara helägda dotterbolag till Svetab. Det ena av bolagen skulle bedriva sin verksamhet i mellersta Norrland. Detta bolag, som numera heter Svetab Nord AB, startade sin verksamhet den 1 juli 1978.

Sedan år 1965 har statligt regionalpolitiskt stöd lämnats för att påverka företagens lokalisering till orter och regioner där en förstärkning av näringsliv och sysselsättning är önskvärd. En förstärkning och vidareutveckling av det regionalpolitiska stödet har nyligen beslutats (prop. 1978/79: 112, AU 1978/79: 23, rskr 1978/79: 435). Systemet med lokaliseringslån, som f. n. lämnas endast för investeringar i byggnader och maskiner, utvidgas till att omfatta också marknadsföringsåtgärder, rörelsekapital m. m.

Andra helt eller delvis samhällsfinansierade organ med uppgifter som har anknytning till Norrlandsfondens verksamhet är Stiftelsen Industriellt Utvecklingscentrum i övre Norrland (IUC) och högskolan i Luleå.

Trots att särskilda åtgärder har vidtagits för att främja näringslivets utveckling och därmed öka sysselsättningen i Norrland, kvarstår dock betydande regional- och industripolitiska problem. Sysselsättningsgraden för såväl män som kvinnor ligger i Norrlandsläna väsentligt under riksgenomsnittet. Stora delar av industrin finns inom branscher som inte beräknas öka sin sysselsättning. Det är därför nödvändigt att söka utveckla de livskraftiga delarna av det befintliga näringslivet och få till stånd ett ökat nyföretagande. Särskilda insatser måste sålunda göras även i fortsättningsen.

Jag anser att en översyn nu bör göras av Norrlandsfondens ställning och uppgifter inom samhällets industri- och regionalpolitiska organisation. Jag förordar därför att en särskild utredare tillkallas för att med de utgångspunkter jag anger i det följande göra en sådan översyn.

En första utgångspunkt bör vara att särskilda insatser måste göras för att främja näringslivets utveckling i de nordligaste länen och att de samlade resurser som samhället anvisar för detta ändamål skall utnyttjas så rationellt som möjligt. Det innebär bl. a. att dubbelarbete av olika organ bör undvikas.

En andra utgångspunkt för utredningsarbetet bör vara riksdagens beslut om allmän inriktning av industripolitiken (prop. 1978/79: 123, NU 1978/79: 59, rskr 1978/79: 415) resp. regionalpolitiken (prop. 1978/79: 112, AU 1978/79: 23, rskr 1978/79: 435).

En tredje utgångspunkt bör vara att de förslag som utredaren för fram skall rymmas inom ramen för de medel som f. n. årligen anvisas till Norrlandsfonden.

Utredaren bör kartlägga om den utvidgade stödverksamheten bl. a. genom de regionala utvecklingsfonderna innebär dubbelarbete i förhållande till Norrlandsfonden. Om så är fallet bör utredaren överväga om Norrlandsfondens arbetsuppgifter och resurser helt eller delvis bör föras över till andra organ för att de samlade resurserna skall utnyttjas effektivt. Det kan därvid även bli aktuellt att överväga om ändringar bör göras av riktlinjerna och formerna för Norrlandsfondens och övriga berörda organs verksamhet.

Utredningsarbetet bör bedrivas i nära samråd med Norrlandsfonden och dess anställda, de regionala utvecklingsfonderna i de berörda länen, landstingskommunerna och länsstyrelserna i dessa län, arbetsmarknadsstyrelsen, statens industriverk och styrelsen för teknisk utveckling.

Utredaren bör lägga fram sina förslag senast under våren 1980.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för industridepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda Norrlandsfondens uppgifter inom samhällets industri- och regionalpolitiska organisation,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna för utredningen skall belasta fjortonde huvudtitelns kommittéanslag.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Industridepartementet)

Stadga för stiftelsen Norrlandsfonden

§ 1

Stiftelsen Norrlandsfonden består av de medel som genom regeringens beslut anvisats och kommer att anvisas fonden samt de medel som uppkommer i fondens verksamhet.

§ 2

Stiftelsen har till ändamål att i enlighet med de riktlinjer som riksdagen godkänt (prop. 1975/76: 200, NU 1976/77: 7, rskr 1976/77: 50) främja näringslivets utveckling i Norrland, främst i Norrbottens län. Härvid skall inlandskommunerna ägnas särskild uppmärksamhet. Stiftelsen skall särskilt verka för utveckling och differentiering av den norrländska företagsamheten genom att, med beaktande av den regionalpolitiska planeringen, stödja etablering och utbyggnad av dels manufakturingsindustri grundad på norrländska råvaror, dels sådan industriell produktions- och serviceverksamhet i övrigt, som är stödberättigad enligt normerna för det statliga lokaliseringsstödet, ta initiativ till och stödja utredningar och inventeringar som bedöms vara av betydelse för det norrländska näringslivet, samt främja samordning av regional industriell service i Norrland. Vidare skall stiftelsen ta initiativ till och stödja sådant forsknings- och utvecklingsarbete som syftar till att vidareförädla norrländska råvarutillgångar eller eljest är av betydelse för det norrländska näringslivet.

§ 3

Stöd till etablering och utbyggnad lämnas i form av medellångt eller långfristigt lån. Kortfristiga lån kan dock i undantagsfall lämnas för att möjliggöra en nödvändig ökning av omsättningstillgångarna i samband med väsentlig expansion eller större beställning, om andra kreditmöjligheter icke föreligger. Lån får under en tid av högst tio år vara ränte- och amorteringsfritt. Återbetalning skall vara fullgjord inom tjugo år räknat från dagen för lånets utbetalning, om icke särskilda skäl föreligger för utsträckning av amorteringstiden. Låneverksamheten skall bedrivas i samverkan med övriga organ som handhar statligt kreditstöd på detta område.

Stöd till annan verksamhet enligt § 2 kan lämnas i form av lån, som får vara förenat med villkorlig återbetalningsskyldighet, bidrag eller förlustgaranti.

För beviljade lån skall i allmänhet gälla samma räntesats som tillämpas för industrigarantilån med rörlig räntefot enligt kungörelsen (1960: 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri.

§ 4

Stiftelsen Norrlandsfonden förvaltas av en styrelse, som utses av regeringen för en tid av högst tre år och består av nio ledamöter. Bland ledamöterna förordnar regeringen en ordförande. Styrelsen utser inom sig vice ordförande.

För ledamöterna utses suppleanter till det antal regeringen bestämmer.

Vart och ett av Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län skall vara företrätt i styrelsen av en ledamot, som skall vara bosatt inom länet och väl förtrogen med dess förhållanden. Bland övriga leda-

möter skall näringslivet och forskningen vara företrädna. En ledamot utses efter förslag av arbetsmarknadsstyrelsen. Om ledamot avlider eller entledigas före mandattidens utgång, utses ny ledamot i hans ställe för den tid som återstår.

§ 5

Styrelsen har sitt säte i Luleå.

§ 6

Hos stiftelsen skall finnas verkställande direktör, förordnad av styrelsen för högst fem år, samt erforderlig personal.

Fastställd av Regeringen den 22 december 1976.

§ 7

Viktigare frågor rörande stiftelsens verksamhet, organisation och ekonomiska förvaltning avgörs av styrelsen.

§ 8

Den direkta ledningen av stiftelsens verksamhet utövas av verkställande direktören i enlighet med de närmare föreskrifter som meddelas av styrelsen.

§ 9

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden när denna finner det lämpligt eller när minst fem ledamöter begär det. Ett sammanträde årligen bör hållas i vart och ett av Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Styrelsen är beslutsför, när minst fem ledamöter är närvarande, bland dem ordföranden eller vice ordföranden. När ärenden av stor vikt handläggs, bör om möjligt samtliga ledamöter närvara.

Som styrelsens beslut gäller den mening, varom de flesta förenar sig eller, vid lika röstetal den mening som ordföranden biträder.

§ 10

Vid styrelsens sammanträden förs protokoll. Av detta skall framgå vilka som varit närvarande, styrelsens beslut och de skiljaktiga meningar som uttalats. Protokollet justeras av ordföranden och ytterligare en ledamot.

§ 11

Regeringen beslutar om ersättning till styrelsens ledamöter och suppleanter.

§ 12

Stiftelsens räkenskapsår skall motsvara kalenderår.

§ 13

För varje räkenskapsår skall styrelsen och verkställande direktören senast den 15 februari avge förvaltningsberättelse, som senast den 31 mars jämte revisionsberättelse skall överlämnas till regeringen.

§ 14

Styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt stiftelsens räkenskaper skall årligen granskas av två revisorer. Revisorerna, varav en skall vara auktoriserad, utses för ett räkenskapsår i sänder av regeringen, som även beslutar om ersättning till dem.

§ 15

Revisorerna skall årligen före den 20 mars avlämna revisionsberättelse.

§ 16

Stiftelsens medel skall, i den mån de icke tagits i anspråk enligt § 3 eller behövs för bestridande av löpande utgifter, vara placerade på räntebärande räkning i Sveriges Riksbank, Post- och Kreditbanken eller, när särskild anledning föreligger, annan bank.

§ 17

Stiftelsen är undantagen från tillsyn enligt lagen (1929: 116) om tillsyn över stiftelser.

Förslag till nya Stadgar för Norrlandsfonden

Inledande bestämmelse

1 §

Stiftelsen Norrlandsfonden består av medel som genom regeringens beslut eller på annat sätt tillförs stiftelsen samt medel som uppkommer i stiftelsens verksamhet.

Uppgifter

2 §

Stiftelsen har till ändamål att främja näringslivets utveckling i Norrland, främst i Norrbottens län. Härvid skall inlandskommunerna ägnas särskild uppmärksamhet.

Stiftelsen skall särskilt ta initiativ till och stödja industriellt utvecklingsarbete, utredningar, inventeringar och forskning av betydelse för näringslivet i Norrland. Stiftelsen kan också, i sådana fall där inga andra stödmöjligheter står till buds, stödja industriell etablering och utbyggnad.

3 §

Som underlag för stiftelsens verksamhet skall finnas ett handlingsprogram. Handlingsprogrammet skall utarbetas efter samråd med berörda länsorgan, norrländska forsknings- och utbildningsorgan samt det norrländska näringslivet och fackliga organisationer.

4 §

Stiftelsen skall i sin verksamhet samarbeta med de regionala utvecklingsfonderna i berörda län samt med andra regionala och centrala stöd- och utvecklingsorgan, främst styrelsen för teknisk utveckling, statens industriverk och arbetsmarknadsstyrelsen.

Stödformer

5 §

Stiftelsen får lämna stöd till

- a) utredningar, inventeringar och forskning i form av bidrag eller lån med villkorlig återbetalningsskyldighet.
 - b) industriellt utvecklingsarbete i form av lån med eller utan villkorlig återbetalningsskyldighet, lånegaranti eller förlustgaranti och
 - c) industriell etablering och utbyggnad i form av lån eller lånegaranti.
- För sådant lån bör tillämpas samma lånevillkor som för lokaliseringsslån enligt förordningen (1979: 632) om regionalpolitiskt stöd. Om särskilda skäl finns får dock räntebefrielse under viss tid medges.

Organisation

6 §

För stiftelsen skall finnas en styrelse som består av nio ledamöter jämte suppleanter. Ledamöterna och suppleanterna utses för en tid av högst tre år. Bland ledamöterna utser regeringen en ordförande. Styrelsen utser bland ledamöterna en vice ordförande.

Vart och ett av Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län skall vara företrätt i styrelsen av en ledamot, som skall vara bosatt inom länet och väl förtrogen med dess förhållanden. Sådan ledamot utses av respektive landsting.

Övriga ledamöter utses av regeringen. Bland dessa skall näringslivet och forskningen vara företrädade. En ledamot utses efter förslag av arbetsmarknadsstyrelsen.

Om en ledamot avlider eller entledigas före mandattidens utgång, utses en ny ledamot i hans ställe för den tid som återstår.

7 §

Styrelsen har sitt säte i Luleå.

8 §

Hos stiftelsen skall finnas en verkställande direktör, som förordnas av styrelsen för högst fem år, samt i övrigt erforderlig personal.

Ärendenas handläggning

9 §

Viktigare frågor rörande stiftelsens verksamhet, organisation och ekonomiska förvaltning avgörs av styrelsen.

10 §

Den direkta ledningen av stiftelsens verksamhet utövas av verkställande direktören i enlighet med de närmare föreskrifter som styrelsen meddelar.

11 §

Styrelsen sammanträder efter kallelse av ordföranden. Styrelsen skall sammankallas när minst fem ledamöter begär det.

12 §

Styrelsen är beslutför när minst fem ledamöter är närvarande, bland dem ordföranden eller vice ordföranden. När ärenden av stor vikt handläggs, bör om möjligt samtliga ledamöter närvara.

Som styrelsens beslut gäller den mening, varom de flesta ledamöterna förenar sig eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

13 §

Vid styrelsens sammanträden förs protokoll. Av detta skall framgå vilka som varit närvarande, styrelsens beslut och de skiljaktiga meningar som uttalats.

Protokollet justeras av ordföranden och ytterligare en ledamot.

Räkenskaper och revision

14 §

Stiftelsens räkenskapsår skall sammanfalla med kalenderåret.

15 §

Styrelsen och verkställande direktören skall senast den 15 februari varje år avge årsredovisning bestående av resultaträkning, balansräkning och förvaltningsberättelse.

16 §

Styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt stiftelsens räkenskaper skall årligen granskas av två revisorer. Revisorerna, varav en skall vara auktoriserad, utses av regeringen för ett räkenskapsår i sänder.

Revisorerna skall årligen före den 20 mars avlämna en revisionsberättelse.

17 §

Årsredovisningen och revisionsberättelsen skall senast den 31 mars överlämnas till regeringen. (Regeringen beslutar om ansvarsfrihet för styrelsen.)

Övriga bestämmelser

18 §

Stiftelsen skall senast den 1 september varje år till regeringen inkomma med framställning om medelstillelning för det kommande verksamhetsåret. Till framställningen skall fogas en arbetsplan för det kommande verksamhetsåret och en beräkning av kostnaden för att genomföra planen.

19 §

Regeringen beslutar om ersättning till styrelsens ledamöter och suppleanter samt till revisorerna.

20 §

Stiftelsens medel skall i den mån de inte tagits i anspråk för sitt ändamål eller behövs för löpande utgifter, vara placerade på räntebärande räkning i Sveriges Riksbank, Post- och Kreditbanken eller, när särskild anledning föreligger, annan bank.

21 §

Stiftelsen äger rätt att ta upp lån.

22 §

Ändringen av stiftelsens stadgar fastställs av regeringen.

23 §

Skulle stiftelsen upphöra med sin verksamhet, skall dess överskjutande tillgångar tillfalla staten.

24 §

Stiftelsen är undantagen från tillsyn enligt lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

Sammanställning av remissyttranden över Norrlandsfonsutredningens betänkande (I 1980: 8).

Sammanställningen återger synpunkter som redovisats på utredningens förslag. Beskrivning av rådande ordning eller referat av vad utredningen anfört har dock inte tagits med. Synpunkterna har i sammanställningen indelats efter de förslagskapitel som återfinns i betänkandet.

4.1 Allmänna synpunkter

Ett flertal remissinstanser instämmer i utredarens bedömning att behovet av särskilda insatser för att skapa ytterligare arbetstillfällen är särskilt stort i de fyra nordligaste länen.

RRV anser att inrättandet av stiftelsen Norrlandsfonden och den verksamhet fonden hittills bedrivit har varit banbrytande och betydelsefullt på flera områden där sedermera andra organ tillkommit.

RRV ifrågasätter emellertid om det behov av en mer differentierad bransch- och storleksstruktur på företagen som föreligger i de fyra nordligaste länen bäst tillgodoses genom en rad olika organs insatser inom likartade områden och med likartade stödformer. Främst gäller detta lån och bidrag till industriell utbyggnad och industriellt utvecklingsarbete. RRV pekar här på att stöd i form av lån på speciella villkor till industriell utbyggnad i norrlandsregionen främst utgår genom det regionalpolitiska stödet men också genom de regionala utvecklingsfonderna, AB Industri-kredit, AB Företagskapital, Sveriges Investeringsbank och genom industrigarantilån. RRV framhåller att även stöd till industriell utveckling ges av en rad olika organ, t. ex. de regionala utvecklingsfonderna i samarbete med styrelsen för teknisk utveckling, SVETAB AB och dess dotterbolag, IUC i Skellefteå, Regioninvest i Norr AB och den nybildade fonden för industriellt utvecklingsarbete.

AMS konstaterar att trots de omfattande regionalpolitiska insatser som gjorts under senare år, kvarstår en betydande regional obalans på den svenska arbetsmarknaden. AMS instämmer i utredningens konstaterande att de nordligaste länen har en jämfört med landet i övrigt svag arbetsmarknad med låg förvärvsfrekvens bland befolkningen, hög arbetslöshet och krav på omfattande arbetsmarknadspolitiska insatser. Problemen är särskilt framträdande i Norrbottens län, där näringslivet också är ovanligt ensidigt och dominerat av ett fåtal storföretag. Mot denna bakgrund är enligt AMS fortsatta satsningar för att tillvarata de möjligheter till industriell utveckling och expansion som finns i de nordligaste länen högst angelägna. Därvid är det också angeläget att tillse att de olika stödformer

som finns samordnas, så att de tillsammans kan verka så effektivt som möjligt.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län noterar med tillfredsställelse att Norrlandsfonden föreslås få fortsätta sin verksamhet. Norrlandsfonden, som kan betraktas som en av de första regionalpolitiska insatserna, har enligt länsstyrelsen haft stor betydelse för utvecklingen av näringslivet i de nordliga länen. Det ligger helt i linje med de ambitioner länsstyrelsen har inom det regionalpolitiska området att Norrlandsfonden får arbeta vidare. Länsstyrelsen anser det vara riktigt att det kunnande inom produktutvecklings- och kreditbedömningsområdet som finns inom Norrlandsfonden får fortsätta att komma det norrländska näringslivet till del.

Länsstyrelsen i Norrbottens län konstaterar med tillfredsställelse att utredningen fastslår att Norrlandsfonden bör finnas kvar. Länsstyrelsen anser att många skäl finns för ett sådant ställningstagande och pekar på att det viktigaste är Norrlandsfondens roll i samhällets regionalpolitiska strävanden att skapa en mer balanserad utveckling mellan landets olika delar.

Även om ibland hävdas motsatsen så är enligt länsstyrelsen de regionalpolitiska problemen större och djupare i norrlandslänen än i övriga delar av stödområdet.

SACO/SR anser att Norrlandsfondens betydelse för näringsliv och sysselsättning i de nordligaste länen inte kan sättas i fråga. Norrlandsfondens verksamhet skall ses som en del av samhällets regional- och sysselsättningspolitiska insatser i Norrland. Mot bakgrund av NF:s långa erfarenhet har fonden enligt SACO/SR blivit väl etablerad och besitter gedigen kunskap om norrlandslänens speciella problem.

Landstingsförbundet framhåller att näringslivet i norrlandslänen är betydligt svagare och består i större utsträckning än i övriga landet av företag med liten tillväxtkraft. Skall den regionala obalansen kunna vändas, räcker det därför inte med traditionella regional- och sysselsättningspolitiska insatser. Insatser måste också i betydligt större utsträckning strategiskt riktas mot att erhålla företag och produkter med utvecklingspotential. Enligt landstingsförbundet måste ett långsiktigt strukturbyggande åstadkommas.

LO pekar på att samhällets insatser för att främja näringslivets utveckling i de nordligaste länen har intensifierats. Förutom att det regionalpolitiska stödet vidareutvecklats har de regionala utvecklingsfonderna fått betydande resursförstärkning. Därtill har alltsedan slutet av 1970-talet i vissa regioner inrättats investment- och utvecklingsbolag. Utvecklingen av medelsarsenalen har skapat nya förutsättningar för Norrlandsfondens arbete. Därav följer naturligt enligt LO att Norrlandsfondens verksamhetsområde måste ses över för att leda fram till en klarare arbetsfördelning mellan framför allt Norrlandsfonden och de regionala utvecklingsfonderna men även mellan övriga organ som med olika åtgärder stödjer näringslivet i skogslänen. LO anser därför att det presenterade förslaget till arbetsfördelning kan prövas.

Norrlandsfonden framhåller att näringslivet i de fyra nordligaste länen har genomgått dramatiska förändringar under de senaste tjugo åren och att detta utförligt dokumenterats i bl. a. länsplaneringsarbetet. Tillbakagången inom de areella näringarna samt strukturomvandlingen inom industrin har enligt *Norrlandsfonden* skapat svåra sysselsättningsproblem främst i inlandet och kraven på arbetsmarknadspolitiska insatser har varit mycket stora, speciellt i Norrbottens län.

Norrlandsfonden framhåller vidare att storleksordningen vad avser behoven av insatser för att nå de regionalpolitiska målen ställer utomordentligt höga krav på en konsistent och slagkraftig regionalpolitik. Helt klart är också att en ökad industrissysselsättning är en central och oersättbar del av det program som måste genomföras. Den hittills bedrivna regionalpolitiken har enligt *Norrlandsfonden* icke på långa vägar kunnat motsvara de behov av ny sysselsättning som under hand blivit allt större.

Regionala utvecklingsfonden i Västerbottens län påpekar att utvecklingsfonden tidigare uppmärksammat industridepartementet på de problem som kännetecknar näringslivet i Norrland, exempelvis industrissysselsättning, tillverkningsindustrins struktur, etc.

Fonden bedömer det därför som nödvändigt att betydande regionalpolitiska insatser erfordras framgent, varför *Norrlandsfonden* även i fortsättningen bör finnas kvar som regionalpolitiskt instrument.

4.2 Möjligheter att tillgodose behoven genom förändringar i andra organs verksamhet

Möjligheterna att tillgodose behoven genom förändringar i andra organs verksamhet har endast ansetts lämpliga av remissinstanser.

RRV konstaterar således att förutsättningarna för *Norrlandsfondens* verksamhet väsentligt har ändrats genom att likartad verksamhet nu bedrivs av andra organ, men också genom att själva grundförutsättningen för fondens finansiering har ändrats.

”*RRV* delar inte utredningens bedömning att dessa verksamheter inte skulle kunna överföras på andra organ. Inom området industriellt utvecklingsarbete har, som tidigare påpekats, en rad organ byggt upp kompetens. Den omfattning dessa aktiviteter torde komma att få torde mer än väl kunna inrymmas i dessa organ. Om även *Norrlandsfonden*, som utredningen föreslår, mera aktivt skall initiera och driva större utvecklingsprojekt, torde ytterligare expertis krävas inom fondens kansli. Dessutom föreligger risk för gränsdragnings- och kompetenskonflikter gentemot utvecklingsfonderna inom produktutvecklingsområdet. Dessa problem kan sannolikt inte undanröjas enbart genom att lånevillkoren för denna typ av utvecklingsarbete görs likvärdiga. Mot denna bakgrund föreslår *RRV* att *Norrlandsfondens* verksamhet avvecklas.”

Statskontoret anför följande:

”Statskontoret instämmer i utredningens åsikt att detta *kan vara* vägande argument för att bibehålla en viss organisation intakt. Eftersom frågan om Norrlandsfondens framtida roll är den fundamentala i hela utredningen, krävs det dock en hel del analys och diskussion innan ställning kan tas. Det första man måste undersöka är om den hittillsvarande verksamheten, med stödgivning på totalt ca 690 miljoner, varit effektiv. Vad har stödverksamheten betytt för de företag som fått stödet? För sysselsättningen? För det övriga näringslivet? Dessa frågeställningar har inte alls behandlats av utredningen.

Om man diskuterar en organisations framtida roll, måste man noggrant analysera olika alternativ. Vad händer om de olika stödförnerna splittras på andra existerande organisationer? Vad händer om Norrlandsfondens egen organisation splittras? Vilka andra institutioner/stödorgan kan, med eller utan förändringar i sina instruktioner (motsvarande), överta de uppgifter Norrlandsfonden har? Analys av dessa frågeställningar saknas nästan helt i utredningen.

Förekommer dubbelarbete, i den meningen att Norrlandsfonden utför samma eller liknande uppgifter som andra stödorgan. Denna fråga, som också betonas i direktiven, har inte alls behandlats av utredningen.

Eftersom bl. a. detta grundläggande material saknas i utredningen, kan statskontoret inte ta ställning till de framlagda förslagen om Norrlandsfondens framtida roll.”

Nationalekonomiska institutionen vid Göteborgs universitet framhåller att de argument som utredningen anför mot ett införlivande av NF:s verksamhet i de regionala utvecklingsfonderna inte är övertygande. Ytterligare ansträngningar bör göras för att integrera de olika stödorganen ”under en hatt”.

Bland de remissinstanser som talar för Norrlandsfondens fortsatta existens är länsstyrelserna i Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, SACO/SR, Sveriges företagsbankers förbund, KF, Landstingsförbundet, landstingen i Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten, LO, NF, regionala utvecklingsfonderna i Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län, SAF/Industriförbundet, Svenska Bankföreningen, kommunförbundet, Svenska sparbanksföreningen, TCO och SHIO.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län framhåller bl. a. att det ligger helt i linje med de ambitioner länsstyrelsen har inom det regionalpolitiska området att NF får arbeta vidare. Liknande synsätt har länsstyrelsen i Västerbotten som framhåller att det svåra sysselsättningsläget i de fyra nordligaste länen nödvändiggör ett ökat nyföretagande och att NF är av väsentlig betydelse i detta sammanhang.

Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller att den satsning som skett på utvecklingsfonderna enligt länsstyrelsens uppfattning utmärks av en strävan att utveckla de små och medelstora företagen i landet. Uppbyggnaden

av fonderna i de olika länen följer samma mall. Någon speciell regionalpolitisk profil för de mer utsatta länen finns ej. Det finns därför en stor risk att om Norrlandsfondens resurser och uppgifter överförs till utvecklingsfonderna i norrlandsläna kan "spridningseffekter" som sträcks ut till övriga delar av landet bli följden. Länsstyrelsen har i andra sammanhang bland annat i synpunkter över den nu gällande stödområdesindelningen pekat på den uttunning av regionalpolitiken som skett genom att regionalpolitiska medel blivit tillgängliga i allt större delar av landet. Den resurs som Norrlandsfonden representerar måste därför enligt länsstyrelsen få förbli intakt för det geografiska område som har de största regionalpolitiska problemen.

SACO/SR anser att utredningen klart visar att NF ha en funktion även sedan de regionala utvecklingsfonderna skapats. Centralorganisationen tillstyrker därför att fonden skall fortsätta sin verksamhet, men vill samtidigt understryka vikten av att gränsdragningen mellan fondernas verksamhet blir helt klar.

Sveriges Föreningsbankers Förbund anser att Norrlandsfonden bör bestå som självständig enhet och framhåller som motiv för detta bl. a. vikten av att hjälpsökande har stor valfrihet, att en fungerande institution, som uppenbart varit av stort värde, inte bryts sönder och att en fortsatt uppbyggnad av en bred infrastruktur sker inom fondens arbetsområde.

Landstingsförbundet framhåller att man under senare år via sitt delansvar för utvecklingsfonderna och stödet till de mindre och medelstora företagen i mycket konkret mening påtagit sig ett ökat ansvar för sysselsättningen i länen. Ambitionen hos landstingen är också att gå vidare i detta engagemang. Att med utvecklingsfonderna som bas skapa förutsättningar för en långsiktig offensiv utvecklingsstrategi är en gemensam målsättning för de fyra nordligaste länenas näringspolitiska satsningar. Norrlandsfondens framtida roll bör enligt förbundet ses som en viktig del i ett sådant samlat regionalpolitiskt perspektiv.

Från landstinget i Västernorrland framhålls att även om situationen delvis förändrats sedan 1975, genom utvidgning av den regionalpolitiska stödarsenalen och tillkomsten av utvecklingsfonder samt investment/utvecklingsbolag, anser landstinget att Norrlandsfonden har en viktig funktion att fylla även i framtiden. Landstinget delar således utredarens uppfattning att det vore felaktigt att till någon större del överföra Norrlandsfondens arbetsuppgifter och resurser till något annat organ.

Norrlandsfonden anser för egen del att de stora problemen i de fyra nordligaste länen kräver ökade insatser för att skapa långsiktiga lösningar. Vid diskussioner om Norrlandsfondens verksamhet är detta viktigare enligt fonden än marginella spörsmål som t. ex. gränsdragningsfrågor mot andra organ. Fonden anser sig ha goda erfarenheter av att i industripolitiken och regionalpolitiken samverkande regionala och centrala organ och myndigheter kan åstadkomma en meningsfull arbetsfördelning och koordinering mot gemensamma mål utan att man från central nivå försöker detaljreglera t. ex. regionala organs inbördes relationer.

Regionala utvecklingsfonden i Västernorrlands län framhåller att det är tillfredsställande att utredningen avvisar förslaget att Norrlandsfondens resurser fördelas på utvecklingsfonderna. En koncentrerad resurs med överblick över de fyra nordligaste länen är ett utmärkt komplement till utvecklingsfonderna, så mycket mer som Norrlandsfonden kunnat arbeta förhållandevis okonventionellt.

SAF/Industriförbundet anser mot bakgrund av det svåra sysselsättningsläget, särskilt i Norrbotten, att det i dagsläget inte finns anledning yrka på åtgärder för att samordna stödstrukturer utan avvakta tills de nybildade organen funnit sin profil. I väntan på detta anser *SAF/Industriförbundet* att Norrlandsfondens friare ställning snarare bör förstärkas.

LO slutligen framhåller att Norrlandsfondens ställning bör prövas på nytt i samband med att en samlad översyn av stödorganen i skogslänen görs. Då bör man åter överväga om Norrlandsfonden och motsvarande organs arbetsuppgifter och resurser helt eller delvis skall föras över till andra organ för att de samlade resurserna skall utnyttjas effektivt. Vidare ser *LO* helst att man tar ett samlat grepp över samtliga stödorgan och sätter in dessa i en regional näringspolitik där de regionala utvecklingsfonderna förutsätts utgöra basen i systemet. *LO* framhåller dock vikten av att de regionala utvecklingsfonderna, som befinner sig i ett intensivt uppbyggnadsskede, under de närmaste åren inte påläggs ytterligare arbetsuppgifter innan de funnit sina arbetsformer och fått en klar profil.

4.3 Ny inriktning av Norrlandsfondens verksamhet

Med undantag av *RRV*, länsstyrelsen i Gävleborgs län samt nationalekonomiska institutionen vid Göteborgs universitet ställer sig i princip samtliga övriga remissinstanser som behandlat frågan positiva till utredningens förslag.

RRV framhåller i sitt avstyrkande bl. a. att utredningen mot bakgrund av det regionalpolitiska stödets utvidgning och ändrade regler för detta samt de regionala utvecklingsfondernas tillkomst föreslår att Norrlandsfondens verksamhet skall omorienteras till att huvudsakligen omfatta stöd till industriellt utvecklingsarbete samt stöd till forskning. Dessutom väntas utredningar och inventeringar i form av egna projekt öka i omfattning.

RRV delar inte utredningens bedömning att dessa verksamheter inte skulle kunna överföras på andra organ utan framhåller följande:

Inom området industriellt utvecklingsarbete har en rad organ byggt upp kompetens. Den omfattning dessa aktiviteter torde komma att få torde mer än väl kunna inrymmas i dessa organ. Om även Norrlandsfonden, som utredningen föreslår, mera aktivt skall initiera och driva större utvecklingsprojekt, torde ytterligare expertis krävas inom fondens kansli. Dessutom föreligger risk för gränsdragnings- och kompetenskonflikter gentemot utvecklingsfonderna inom produktutvecklingsområdet. Dessa problem

kan sannolikt inte undanröjas enbart genom att lånevillkoren för denna typ av utvecklingsarbete görs likvärdiga.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser att bl. a. uppdelning av exempelvis produktutvecklingsarbete är onödigt och olämpligt. Onödigt därför att berörda organisationer praktiskt klarar ut dessa gränsfrågor redan i dag, olämpligt därför att den ger stelbenta arbetsformer med minskat handlingsutrymme i skeden där det kan vara önskvärt att samordna insatser från de olika organen.

UHÄ framhåller de förslag som utredningen lägger fram rörande stödverksamhetens avgränsning, inriktning, omfattning och organisation i stort sett förefaller att vara rimliga avvägningar, medan *AMS* anser att utredningens förslag innebär att Norrlandsfondens verksamhet anpassas till de nya förutsättningarna.

Också *STU* biträder utredningens förslag om Norrlandsfondens framtida inriktning. Enligt *STU*:s mening behöver dock bättre belysas vilka konsekvenser en sådan inriktning får för Norrlandsfondens dimensionering och för fördelningen av finansiella ramar mellan Norrlandsfonden och utvecklingsfönderna.

Länsstyrelserna i Norrbottens län framhåller att de delar utredningens uppfattning att förskjutningen mot stöd till industriellt utvecklingsarbete bör fortsätta liksom att begreppet bör breddas att omfatta även kommersiell och marknadsmässig utveckling av nya produkter.

SACO/SR delar utredningens uppfattning att man ytterligare bör satsa på utvecklingsarbete och att däri också bör inbegripas kommersiell och marknadsmässig utveckling. Eftersom denna form av stöd ofta sker med villkorlig återbetalningsskyldighet kommer som också utredningen konstaterar, låneförlusten att öka, vilket på några års sikt skulle medföra krav på ökade statsanslag. Mot bakgrund av direktivens utformning bör man därför enligt *SACO/SR* pröva konsekvenserna av att inom givna ramar koncentrera sig på ett färre antal projekt men av den storleksordningen eller arten att de regionala utvecklingsfönderna inte kan gå in.

KF framhåller att Norrlandsfonden genom att i huvudsak koncentrera sina insatser till ett mindre antal stora projekt och endast i undantagsfall lämnar stöd till industriell utbyggnad, uppnås en effektivare fördelning av ansvaret mellan NF och de regionala utvecklingsfönderna. Denna koncentration gör också enligt *KF* att Norrlandsfonden kan ägna mera tid åt uppföljning av projekten.

Landstingsförbundet tillstyrker utredningens förslag om att Norrlandsfonden fortsättningsvis i huvudsak bör inrikta sin verksamhet främst på att stödja och ta initiativ till större och mer långsiktiga utvecklingsprojekt. På så sätt kan Norrlandsfonden enligt landstingsförbunden bli ett bra och stödjande komplement till de länsvisa utvecklingsfönderna. En sådan inriktning ansluter också väl till den omorientering av verksamheten som Norrlandsfonden på eget initiativ redan påbörjat.

Landstinget i Norrbotten delar också utredarens uppfattning om den framtida inriktningen av fondens verksamhet. Huvudintresset bör ägnas åt industriella utvecklingsprojekt av större omfattning. Som landstinget ser det måste dock fonden härutöver ha frihet att av och till gå in även i projekt som primärt faller inom utvecklingsfondens intressesfär, dvs i mindre projekt. Utvecklingsfonden har nämligen idag inte de ekonomiska resurser som fordras för att klara detta i tillräcklig omfattning. Landstinget finner alltså utredningens avgränsning på den här punkten som alltför kategorisk.

LO anser det väl motiverat att tyngdpunkten i Norrlandsfondens verksamhet förskjuts mot industriellt utvecklingsarbete. Den förändrade verksamhetsinriktningen hos fonder kommer enligt *LO* att kräva ytterligare kontakter med *STU* och ett nära samarbete med de regionala utvecklingsfonderna. Det föreslagna handlingsprogrammet för fondens framtid måste därför kopplas och samordnas med de regionala utvecklingsfondernas verksamhet. Den förändrade verksamhetsinriktningen kräver också enligt *LO* att fonden tillförs kansliresurser med aktuell kompetens för att mer aktivt initiera och "driva" utvecklingsprojekt. Den uppsökande verksamheten måste, som *LO* ser det, utvecklas såväl i Norrlandsfondens som de regionala utvecklingsfondernas arbete.

Norrlandsfonden framhåller beträffande förslaget till ny inriktning av den egna verksamheten att fonden sedan starten 1961 haft att arbeta efter en stadga som lämnat stor frihet åt fondens styrelse att själv bedöma var insatserna gör största nyttan och goda möjligheter att beakta förändrade förhållanden hos målgruppen samt ändrade institutionella förhållanden. Fonden anser det angeläget att värna om dessa arbetsförutsättningar. Bl. a. bör enligt fonden följande grundvärderingar gälla inför beslut om fondens framtida inriktning.

- Fondens verksamhet bör utformas så att största möjliga effekt nås ur regionalpolitisk och industripolitisk synpunkt. Näringslivets krav och andra samhällsorgans arbetsinsatser bör särskilt beaktas.
- Fonden måste som organisation fungera väl vad avser kompetens, ekonomiska resurser och snabbt operativt agerande.
- Fonden är föregångare vad avser decentralisering inom regional- och industripolitiken. Fonden anser det därför viktigt att den regionala kompetensen vidmakthålles och förstärkes.

Regionala utvecklingsfonden i Jämtlands län understryker lämpligheten av att Norrlandsfondens verksamhet inriktas mot ökat stöd av det industriella utvecklingsarbetet. Norrlandsfondens möjlighet att bistå större utvecklingsprojekt både personellt och finansiellt ända från idéstadium till marknadsintroduktion saknar enligt utvecklingsfonden motsvarighet i andra stödformer.

Svenska bankföreningen anser att huvuddelen av Norrlandsfondens verksamhet i framtiden bör avse stöd till industriellt utvecklingsarbete.

4.4 Stöd till forskning i fortsättningen

Det helt dominerande antalet remissinstanser som behandlat frågan stöder utredningens förslag.

Liksom flera av högskoleenheterna anser dock UHÄ att en ökad satsning på forskning bör kunna övervägas. Fondens stöd till forskning var totalt 7,4 miljoner kronor under treårsperioden 1977–1979. Eftersom samtidigt stödet till industriell utbyggnad uppgick till 164,7 miljoner kronor bör enligt UHÄ en viss resursöverföring vara möjlig. Det är enligt UHÄ i sammanhanget viktigt att fonden utnyttjar den kompetens och de övriga resurser som finns vid forsknings-, utvecklings- och utbildningsinstitutioner i Norrland, dvs. bl. a. universitetet i Umeå, tekniska högskolan, metallurgiska forskningsstationen och SGU-avdelningen i Luleå, industriellt utvecklingscentrum i Skellefteå och plast- och gummitekniska institutet i Sundsvall.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser att den möjlighet man har att få stöd från Norrlandsfonden för forskningsprojekt är mycket värdefull för utvecklingen av näringslivet. Att denna verksamhet bibehålls menar länsstyrelsen är självklart liksom att stödet ges i form av bidrag. Länsstyrelsen hänvisar till att regeringen nyligen beslutat om att en regional samverkansgrupp ska installeras i Umeå för de fyra nordliga länen. Länsstyrelsen förutsätter att kontakter knyts mellan denna grupp och Norrlandsfonden. På så vis kan man på ett tidigt stadium, i de projekt Norrlandsfonden bedömer angelägna, förvissa sig om att delfinansiering är ordnad.

SACO/SR framhåller att den relativt minskade satsningen på forskning ter sig oroande men att den bör ses mot bakgrund av tillkomsten av bl. a. tekniska högskolan i Luleå, metallurgiska forskningsstationen, samt att vissa delar av SGU lokaliserats till Norrland. SACO/SR anser sig därför inte ha anledning att erinra mot utredningens förslag.

Norrlandsfonden delar utredarens uppfattning att några förändringar av regler, praxis samt insatsernas omfattning icke är motiverade. Norrlandsfonden framhåller att man stöder målforskning utifrån regionalpolitiska och industripolitiska värderingar. Projekten har under åren dels haft anknytning till nyttjande av naturresurserna, t.ex. malm och skog, men också utgjorts av insatser för att höja kompetensen i regionen inom ny teknik, t.ex. högeffektlasrar vid Högskolan i Luleå och plast- och Gummitekniskt laboratorium i Sundsvall.

4.5 Stöd till utredningar och inventeringar i fortsättningen

Med undantag av förslaget om överföring av "Mineraljakten" till SGU har samtliga remissinstanser som berört förslaget instämt i utredningens förslag.

Bl. a. finner länsstyrelsen i Västernorrlands län denna verksamhet yt-

terst värdefull för utvecklingen på sikt av det norrländska näringslivet. Utredningens förslag tillstyrks men länsstyrelsen betonar samtidigt att länen i samverkan med Norrlandsfonden bör kunna initiera breda och betydelsefulla projektuppslag. En samverkan om sådana har för övrigt redan inletts.

Också Norrlandsfonden stöder utredningens förslag angående utredningar och inventeringar. Fonden framhåller att dessa ofta genomförs på eget initiativ och i egen regi. Allmänt sett delar fonden utredarens uppfattning att de egna projekten och initiativen bör öka i omfattning och att i övrigt några förändringar icke är motiverade.

Landstinget i Västernorrland tillstyrker att Norrlandsfondens egna projekt inom området inventeringar och utredningar bör öka i omfattning.

Vad beträffar mineraljakten har det helt övervägande antalet remissinstanser avstyrkt utredningsförslaget. Till de avstyrkande hör länsstyrelserna i Gävleborgs, Västerbotten och Norrbotten, landstingen i Västerbotten och Norrbotten, NF och utvecklingsfonden i Gävleborg. Tillstyrkande remissinstanser är länsstyrelsen och utvecklingsfonden i Västernorrland. Tillstyrker med vissa erinringar gör RRV och SGU.

RRV stödjer således förslaget att "mineraljaktens" administrativa del avskiljs från fonden och läggs på Sveriges geologiska undersökning (SGU) i Luleå. *RRV* anser emellertid, i motsats till utredningen, att Norrlandsfondens roll som uppdragsgivare och finansör inom mineralområdet bör kunna övertas av andra organ, främst nämnden för statens gruvegendom och gruvbolagen.

SGU framhåller att mineraljakten enligt *SGU*:s mening skötts väl under de gångna åren. Efter sin start i de nordliga länen har mineraljakten nu nått Götaland och det är *SGU*:s förhoppning att denna aktivitet skall bli landsomfattande. För att hålla mineraljakten levande i de norra länen fordras stora insatser på informations- och utbildningssidan. Här har enligt *SGU* också Norrlandsfonden gjort betydande insatser under de gångna åren samtidigt som man har etablerat goda kontakter med kommuner, företagsreföreningar, enskilda personer etc. Detta kontaktnät torde vara svårt att överföra till *SGU*.

Om det emellertid av olika skäl skulle befinnas lämpligt att avskilja administrationen av mineraljakten i de fyra nordligaste länen från fonden, är *SGU* beredd att åta sig uppgiften eller delar därav på uppdrag.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser att Norrlandsfonden byggt upp en effektiv regional organisation för mineraljakten och att det vore slöseri med resurser att inte utnyttja denna även i fortsättningen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län är inte beredd att tillstyrka förslaget om inte fördelarna med en sådan förändring kan göras mer uppenbar.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser om att förslaget genomförs kan negativa regionalpolitiska konsekvenser befaras då Norrlandsfondens geologer, till skillnad mot annan geologisk expertis (vid exempelvis *SGU*), har

att särskilt beakta regionalpolitiska aspekter i sin verksamhet. På grund härav och de goda erfarenheterna av mineraljakten i Västerbottens län vill länsstyrelsen för sin del förordna att fonden även fortsättningsvis svarar för kontroll och ledning av verksamheten. Samverkan med SGU och andra prospekterande organisationer kan enligt länsstyrelsen i detta sammanhang ses som en praktisk fråga som fonden själv kan ta ställning till.

Norrlandsfonden är tveksam till om ett regional avgränsat initiativ kan effektivt drivas inom ramen för en rikstäckande organisation. Fonden framhåller att det torde vara mest effektivt om ledningen, kontrollen och ansvaret för Mineraljakten även fortsättningsvis ligger hos *Norrlandsfonden*. Uppläggningsen i detalj kan fonden som hittills lösa i god samverkan med berörda parter. *Norrlandsfondens* verksamhet på mineralsidan är enligt fondens egen bedömning inget självändamål utan grundas på ett behov av insatser som upplevts av fonden själv och av olika regionala organ. Fonden har också med glädje noterat att verksamheten på mineralsidan drivs i utmärkt samarbete med gruvbolagen som vid upprepade tillfällen framhållit att fonden har en viktig roll att spela på detta område.

4.6 Stöd till industriellt utvecklingsarbete i fortsättningen

Med undantag av RRV har samtliga remissinstanser som behandlat frågan tillstyrkt utredningens förslag. (RRV:s avstyrkande är en konsekvens av dess förordande av att *Norrlandsfonden* splittras upp på de regionala utvecklingsorganen).

UHA finner avgränsningen och avvägningen i stort sett rimlig medan *AMS* anser att förslaget till stödets utformning inte ger anledning till erinringar.

SIND ansluter sig till utredningens förslag att *Norrlandsfonden* fortsättningsvis främst bör satsa på större samt länsövergripande utvecklingsprojekt för att på så sätt avgränsa denna del av *Norrlandsfondens* verksamhet gentemot de regionala utvecklingsfonderna. För att detta skall vara möjligt anser emellertid *SIND* att *Norrlandsfondens* och utvecklingsfondernas produktutvecklingslån måste konstrueras efter samma riktlinjer.

Också *STU* biträder utredningens förslag. Enligt *STU:s* mening behöver det dock bättre belysas vilka konsekvenser en sådan inriktning får för *Norrlandsfondens* dimensionering och för fördelningen av finansiella ramar mellan *Norrlandsfonden* och berörda utvecklingsfonder.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser det angeläget att stöd även ges för den kommersiella och marknadsmässiga delen i det industriella utvecklingsarbetet. Att fonden för dessa aktiviteter kan lämna kredit- och förlustgarantier är positivt. *Norrlandsfondens* stöd är i detta skede värdefullt med hänsyn till dess förhållandevis enkla handläggning.

Mot bakgrund av vad utredaren tidigare framfört, och vari länsstyrelsen instämmer, om riskerna för en spridning söderut av eventuella särdrag i de

nordliga utvecklingsfondernas kreditgivning, anser länsstyrelsen det emellertid självklart att likalydande regler för utvecklingsfonderna och Norrlandsfonden inte införs. I stället måste Norrlandsfonden internt få göra de eventuella avgränsningar som kan erfordras gentemot utvecklingsfonderna. Detta innebär enligt länsstyrelsen att nuvarande länregler bör bibehållas.

Genom Norrlandsfondens bredare engagemang i större, eventuellt länsövergripande projekt, kommer troligen behovet av ytterligare likvida medel att accentueras. Det är då enligt länsstyrelsen utmärkt att fonden ges möjligheter att uppta lån från t. ex. Nordiska Investeringsbanken. Vidare bör fonden genom engagemanget i större projekt kunna bli det organ inom det norrländska näringslivet, som bistår företag (sammanslutning av företag) som önskar söka medel ur den s. k. Industrifonden.

Vidare anser länsstyrelsen att de "större nyetableringsprojekt" som utredaren menar ska stödjas av Norrlandsfonden, numera är mycket sällsynta och att det inte kan anses meningsfullt att ha en alltför hård gränsdragning mellan stora och små projekt inom denna verksamhet. Det alldeles övervägande antalet nyetableringar är vad länsstyrelsen räknar som små. Att Norrlandsfonden helt lämnar denna verksamhet kan inte anses vara i norrlandslänens intresse.

KF framhåller att av förslaget till ny verksamhetsinriktning för Norrlandsfonden framgår att huvuddelarna av insatserna bör göras inom området industriell utveckling och avse projekt som bl. a. genom sin storlek inte kan stödjas av de regionala utvecklingsfonderna. Vidare bör, enligt förslaget, betydande insatser göras för att driva utvecklingsprojekt fram till genomförande. Med denna inriktning följer att Norrlandsfonden koncentrerar sina insatser till färre projekt än för närvarande.

Detta medför enligt KF också att Norrlandsfonden kan satsa på länsövergripande projekt och samverka med större företag. Norrlandsfonden kommer däremot endast i undantagsfall att behöva lämna stöd till industriell utbyggnad eftersom sådana stöd vanligtvis kan tillgodoses genom de regionala utvecklingsfonderna och det regionalpolitiska stödet.

LO anser att vad som allmänt gäller för att ta fram och utveckla nya projekt som existerar i prototyp, och alltså ännu inte nått så långt att industriell produktion kan startas, är ett stort behov av insatser. Mot bakgrund av de akuta problemen som finns i de fyra nordligaste länen samt koncentrationen till basindustrier i dessa regioner är det enligt LO angeläget att resurser sätts in just i detta utvecklingsskede av projekten för att stärka den industriella basen. Därför finner LO det väl motiverat att tyngdpunkten i Norrlandsfondens verksamhet förskjuts mot industriellt utvecklingsarbete.

Norrlandsfonden framhåller att fonden genom sina kreditvillkor ger unikt goda förutsättningar att stödja industriellt utvecklingsarbete. I takt med industrins behov och successivt förändrad institutionell omgivning

har tyngdpunkten i fondens verksamhet förskjutits mot att i allt högre grad stödja industriellt utvecklingsarbete. Fonden delar utredarens värdering att denna utveckling varit riktig och bör fortsätta.

Utvecklingsarbete definieras av fonden som hela förloppet från idé och utveckling till marknadsintroduktion av färdig produkt. Fonden delar helt utredarens betoning att utvecklingsprojekt bör omfatta även kommersiell och marknadsmässig utveckling. Under senare år har även renodlade marknadssatsningar stötts med villkorliga lån. Fonden anser det angeläget att sådana insatser görs även fortsättningsvis. Det skall då i första hand röra sig om avgränsade exportsatsningar med betydande potential.

Genom det löpande nära samarbete, som finns mellan berörda utvecklingsfonder och Norrlandsfonden, har enligt fonden, under de senaste två åren en arbetsfördelning avseende krediter till utvecklingsarbete kunnat ske, främst innebärande att utvecklingsfonderna primärt prövar mindre ärenden och Norrlandsfonden de något större.

Regionala utvecklingsfonden i Västerbottens län framhåller att NF under 70-talet initierat ett flertal projekt – främst inom malm- och industrimineralområdet. Kännetecknande för dem har varit att stor osäkerhet avhållit enskilda företag från utvecklingsinsatser. Genom att Norrlandsfonden tagit initiativ har sådant underlag skapats, att företagsamheten kunnat gå vidare. Norrlandsfonden bör därför enligt utvecklingsfonden även fortsättningsvis rikta väsentliga insatser mot utvecklingsinsatser i syfte att exploatera och vidareförädla råvarutillgångar och då främst industrimineral, träråvaror samt energiråvaror.

Den norrländska mindre och medelstora industrin kännetecknas enligt utvecklingsfonden av strukturproblem i form av bl. a. låg teknologi och ensidighet. Norrlandsfonden bör därför i framtiden arbeta med branschutvecklingsprojekt innefattande dels grupper av företag inom befintlig industri, dels tillverknings- och produktområden som innebär förnyelse av näringslivet.

SAF/Industriförbundet vidgar frågan genom att formulera sig på följande sätt.

”Med hänsyn till svårigheterna att realisera industriella projekt i regionen, i synnerhet sådana större projekt som man föreslår att fonden bör prioritera, kan övervägas om inte fondens verksamhetsområde i princip även bör kunna omfatta norra delarna av Finland och Norge. Detta skulle kunna ge ingångar till fler branscher än vad enbart svenska projekt kan väntas innebära. Motsvarande ökade medel måste självfallet ställas till förfogande av respektive länder eller Nordiska Investeringsbanken, och länderna beredas insyn och inflytande i en sådan ”Nordkalottsfondverksamhet”.

Svenska bankföreningen anser att huvuddelen av Norrlandsfondens verksamhet i framtiden bör avse stöd till industriellt utvecklingsarbete. Hittills har stödet i huvudsak gällt tekniska produktutvecklingsprojekt.

Utredningens förslag att begreppet utvecklingsprojekt breddas till att omfatta även kommersiell och marknadsmässig utveckling av nya produkter, processer och system stöds av Bankföreningen, under förutsättning att fonden anser sig ha erforderlig kompetens för att kunna bedöma även dessa aspekter.

TCO instämmer i utredningens synpunkt att fonden successivt bör öka sitt engagemang i industriellt utvecklingsarbete. Fonden måste enligt TCO härvidlag förstärka sin kompetens så att den kan initiera och driva utvecklingsprojekt. Dessa projekt bör inte begränsas till den tekniska sidan utan även inbegripa den marknadsmässiga utvecklingen. Fonden har enligt TCO en viktig roll i att komplettera samhällets stöd till utvecklingsprojekt eftersom de regionala utvecklingsfondernas möjligheter härvidlag är tämligen begränsade.

4.7 Stöd till industriell utbyggnad i fortsättningen

Av de remissinstanser som behandlat frågan är flertalet positiva till utredningens förslag medan några remissinstanser har vissa erinringar.

Statskontoret instämmer i förslaget med hänvisning till att dylikt stöd även ges av de regionala utvecklingsfonderna liksom via annat regionalpolitiskt stöd.

Positiva till förslaget är också AMS som framhåller att stöd till industriell utbyggnad i väsentligt större omfattning än tidigare kan ges genom andra stödformer.

Länsstyrelsen i Västerbottens län hänvisar till att det statliga stödet till finansiering av investeringar i anläggningstillgångar och rörelsekapital har förstärkts under senare år. Mot denna bakgrund avser länsstyrelsen i likhet med utredningen att Norrlandsfonden endast undantagsvis skall lämna krediter till industriell utbyggnad. Från organisatoriska synpunkter är det emellertid enligt länsstyrelsen angeläget att fonden även fortsättningsvis kan bevilja sådana krediter, exempelvis vid lyckade utvecklingssatsningar. I sådana fall är det en uppenbar fördel, om krediter till industriell utbyggnad kan finansieras av en institution som har en god kännedom om det aktuella projektet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att som en följd av det regionalpolitiska stödets och de regionala utvecklingsfondernas utbyggnad bör Norrlandsfondens engagemang i form av lån och lånegarantier till industriell utbyggnad på föreslaget sätt kunna minskas kraftigt.

Norrlandsfonden anser, liksom utredaren, att behoven av fonden som medfinansierar i lokaliseringsstödärenden har minskat och att engagemang bör ske endast undantagsvis. I projekt som icke samfinansieras med lokaliseringsstöd bör fonden dock ha större frihet, t. ex. när det gäller att föra vidare lyckade utvecklingssatsningar genom krediter i form av rörelsekapital.

Norrlandsfonden har under 1979 i relativt stor utsträckning använt sig av garantier och borgen i stället för lån. Fonden har funnit garantier av olika slag vara ett mycket användbart medel och avser att använda det fortsättningsvis i olika utformning beroende på situationens krav.

Norrlandsfonden anser i likhet med många andra att slopandet av möjligheterna till räntefrihet på lokaliseringsslån var en försämring, varför fonden knappast ser något vägande skäl att samordna de egna kreditreglerna efter en sådan mall.

Svenska Bankföreningen framhåller att i samband med utbyggnaden av det regionalpolitiska stödet bör Norrlandsfondens stöd till industriell utbyggnad kraftigt minska i omfattning. Utredningens förslag, att fonden även i fortsättningen i undantagsfall bör kunna lämna sådant stöd ställer sig *Bankföreningen* tveksam till.

Bland de remissinstanser som har vissa erinringar hör bl. a. *SIND* som på basis av framtagna information ställer sig tveksam till den kraftigt föreslagna neddragningen avseende lån till industriell utbyggnad.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län framhåller att för att ge de extra stimulanser som erfordras för nyetableringar till de fyra nordliga länen bör Norrlandsfondens finansiering även i fortsättningen vara tillgänglig. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang peka på de fördelar som Norrlandsfondens lånen har, t. ex. i form av begränsade toppsäkerheter, ett idag inte ofördelaktigt förhållande.

SAF/Industriförbundet anser att fonden även i fortsättningen bör kunna fungera som en parallell kreditkälla till utvecklingsfonderna utan beloppsrestriktioner.

Svenska kommunförbundet slutligen ifrågasätter den begränsning av Norrlandsfondens möjligheter att lämna stöd till industriell utbyggnad som utredningsförslaget innebär. Fondens möjligheter att genom riskbetonad långivning även i fortsättningen stödja industriell utbyggnad måste enligt förbundet tillmätas stor vikt med hänsyn till de rådande struktur- och sysselsättningsproblemen. Speciellt gäller detta enligt Svenska kommunförbundet sådana projekt där fonden är engagerad i utvecklingsarbetet.

4.8 Handlingsprogram för Norrlandsfonden

Utredningens förslag om handlingsprogram för Norrlandsfonden har tillstyrkts av flertalet remissinstanser som berört förslaget. Några av de tillstyrkande remissinstanserna har dock haft vissa erinringar. Några remissinstanser har varit direkt avstyrkande.

Bland de remissinstanser som tillstyrkt förslaget är bl. a. *UHÄ* som anser att förslaget i stort sett är rimligt. Samma gäller också utvecklingsfonden i Gävleborg.

Vissa erinringar mot förslaget redovisas bl. a. från *länsstyrelsen i Väs-*

terbottens län som anser att för norrlandsfondens del skulle kravet på årlig revidering och osäkerheten om framtida medelstilldelning resultera i minskad flexibilitet och försvärad långsiktig planering. I avsikt att undvika sådana effekter förordar länsstyrelsen att fondens program och medelsbehov blir föremål för prövning vart tredje år.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att med den föreslagna inriktningen av Norrlandsfondens verksamhet förskjuts insatserna mot åtgärder som i första hand ger resultat på längre sikt. Det kan därför finnas anledning ifrågasätta ändamålsenligheten med årliga handlingsprogram. Enligt länsstyrelsens mening bör det vara tillräckligt om dessa utarbetas med något längre mellanrum och därvid ges en översiktlig ramkaraktär. Det skulle också innebära att budgetprocessen kan ges en annan rytm.

Landstingsförbundet framhåller att ett handlingsprogram som långsiktigt anger inriktning och prioriteringar är ett viktigt instrument för att en effektiv samordning skall kunna ske med de länsvisa utvecklingsfonderna och andra organ. Till skillnad från utredningen som föreslår ettåriga handlingsprogram förordar förbundet emellertid treåriga handlingsprogram. Därigenom bör man enligt förbundet kunna få programmen att bli de vägledande instrument som eftersträvas utan att de samtidigt känns alltför byråkratiskt betungande. Programmen skulle på så sätt dessutom naturligt ansluta till de politiska valperioderna.

Landstinget i Västerbotten stöder förslaget om ett handlingsprogram men anser samtidigt att Norrlandsfonden måste få bevara sin flexibilitet och frihet att angripa problem och idéer selektivt. Handlingsprogrammet bör därför vara av mer översiktlig art. Revidering av programmet bör enligt utskottets mening ske vart tredje år i samband med Norrlandsfondens anslagsframställning.

LO framhåller att det föreslagna handlingsprogrammet måste kopplas och samordnas med de regionala utvecklingsfondernas verksamhet.

Norrlandsfonden anser att förslaget innebär att fonden som, frånsett de sista årens provisoriska beslut, tidigare erhållit 5-åriga mandat nu årligen skall begära medel via statsbudgeten.

En viktig arbetsförutsättning för fonden är enligt Norrlandsfonden flexibiliteten och friheten att angripa industrins problem selektivt liksom möjligheterna att t. ex. snabbt ta hand om en idé och påbörja ett arbete. Detta kräver lyhördhet för behoven av insatser samt möjlighet att agera utifrån generella riktlinjer som icke innebär låsta situationer. Det är då enligt fonden knappast meningsfullt att utarbeta ett handlingsprogram som riskerar att låsa anpassningsförmågan.

Norrlandsfonden föreslår att statsmakterna prövar fondens medelsbehov vart tredje år i stället för varje år. Fondens anslagsframställning skall därvid enligt fonden åtföljas av värderingar rörande behoven av insatser, fondens ekonomiska ställning samt målsättningar för kommande tidsperiod.

Utvecklingsfonden i Västerbottens län finner tillvägagångssättet betungande. Inom de ekonomiska ramar som föreslås bör Norrlandsfonden, på basis av de fortlöpande kontakter man har med övriga regionala organ, självständigt dra upp de preciserade riktlinjerna för sin verksamhet.

4.9 Finansiering av Norrlandsfondens verksamhet

Av de remissinstanser som berört förslaget har AMS inte haft något att erinra. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser däremot att det anslag som Norrlandsfonden erhåller nu bör utökas till åtminstone 50 milj. kr. per år mot bakgrund av de större förluster som väntas uppstå i och med ett större risktagande. Den satsning på institutionella organ, som torde ske i form av bidrag, talar också enligt länsstyrelsen för ökad medelstilldelning. Dessutom framhåller länsstyrelsen att inflationen urholkat de nuvarande anslagen, som varit oförändrade en längre tid.

Länsstyrelsen i Norrbottens län föreslår ett övervägande av en medelstilldelning som sträcker sig över en treårsperiod. Den ändrade inriktningen av Norrlandsfondens verksamhet innebär enligt länsstyrelsen också med säkerhet att låneförlusterna kommer att öka. Med hänsyn till penningsvärdets fall innebär detta sammantaget en betydande reell minskning av Norrlandsfondens resurser. Ovissheten om anslagets storlek om några år kan dessutom tänkas minska benägenheten för riskfyllda engagemang idag. Länsstyrelsen föreslår därför att anslagen till Norrlandsfonden tills vidare höjs till åtminstone 40 milj. kr. per år.

SACO/SR betonar det angelägna i att Norrlandsfonden permanentas som institution. Däremot bör verksamhetsinriktningen med jämna mellanrum prövas av regering och riksdag. SACO/SR framhåller att av förslagen till stadgar framgår att tilldelningen av medel skall beslutas årligen. Därmed blir också verksamhetsinriktningen prövad varje år. SACO/SR ifrågasätter om det då är möjligt med en långsiktig planering.

SACO/SR anser inte att utredningen presenterar några motiv för att frångå de gamla bestämmelserna som innebar att verksamheten prövades vart femte år. Centralorganisationen anser att de årliga prövningar som ägt rum 1978 och 1979 medfört stora problem för fonden. SACO/SR anser därför att den här frågan bör övervägas ytterligare innan definitiv ställning tas.

Landstinget i Västernorrland anser beträffande finansieringen av Norrlandsfondens verksamhet att medelsbehovet bör prövas vart tredje år. Utredarens förslag om en årlig anslagsframställning medför enligt landstinget risk för en alltför kortsiktig planering.

Landstinget anser att behovet av resurser för att främja näringslivets utveckling i Norrland är mycket stort och förordar därför, trots det svåra statsfinansiella läget, att anslaget till Norrlandsfonden utökas.

Norrlandsfonden framhåller att om man beaktar vikten av att säkerställa

goda resurser hos fonden för att befrämja näringslivsutvecklingen i landets svåraste problemlän, konsekvenserna av förändrad verksamhetsinriktning, fortsatt inflation samt fondens eget förslag om treåriga beslutsperioder, förefaller det logiskt att kräva resurser utöver utredarens förslag. Norrlandsfonden kommer därför att penetrera frågan utförligare i senare anslagsframställning.

Norrlandsfonden tillstyrker därutöver förslaget att fonden skall ges möjlighet att uppta lån t. ex. från Nordiska Investeringsbanken i form av s. k. regionallån. Norrlandsfonden överväger för närvarande de praktiska aspekterna av sådana lån.

SAF/Industrieförbundet anser att Norrlandsfonden i enlighet med sina egna önskemål bör kunna erhålla treårsanvisningar över statsbudgeten. Fonden bör även i fortsättningen kunna fungera som en parallell kreditkälla till utvecklingsfonderna, utan beloppsrestriktioner.

4.10 NF:s organisation

Av de remissinstanser som behandlat frågan avstyrker RRV medan UHÄ, AMS, STU, Landstingen i Västernorrland och Norrbotten, LO, Regionala utvecklingsfonderna i Gävleborgs och Västernorrlands län tillstyrker förslaget. Tillstyrker med vissa erinringar gör även länsstyrelsen i Västernorrlands län. Sveriges föreningsbankers förbund, Svensk Bankförening och TCO.

RRV anser att det från effektivitetssynpunkt är väsentligt att begränsa antalet organ med likartade låne- eller andra stödfunktioner gentemot företagen. RRV erinrar i detta sammanhang om att ett av huvudskälen för inrättandet av de regionala utvecklingsfonderna var problemet med "alltför många dörrar att knacka på för företagen" (prop. 1977/78: 40, s. 8). Utvecklingsfonderna tilldelades därför en samordningsfunktion inom industripolitiken på regional nivå. De fick dessutom enligt RRV betydande resurser för att kunna göra en aktiv insats på såväl finansieringssidan som inom produktförnyelse och etablering av nya företag.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser att det som en följd av den föreslagna, något förändrade inriktningen finns behov av större resurser på kansliet. Särskilt inriktningen mot större länsövergripande utvecklingsprojekt, vilka föreslås "drivas" av Norrlandsfonden, kommer att medföra en något tyngre administration. Dessutom kommer varje projekt att ta längre tid att genomföra än de förhållandevis "enkla" industriella utvecklingsprojekten. I detta sammanhang erinrar länsstyrelsen om det faktum att fonden idag är en förhållandevis liten organisation, som fungerar utan en alltför byråkratisk styrning.

Sveriges Föreningsbankers förbund anser att Norrlandsfondens styrelse bör – utöver de i organisationsplanen angivna ledamöterna – kompletteras med representanter för näringsorganisationer t. ex. SHIO samt representanter för STU.

Också TCO redovisar synpunkter på frågan om styrelsesammansättning och framhåller att Norrlandsfondens styrelse även fortsättningsvis bör i sin helhet utses av regeringen. De fackliga organisationerna ingår för närvarande inte bland de intressenter som är företrädade i styrelsen. Däremot har näringslivet en representant. TCO förordar därför att de fackliga organisationerna skall erhålla två platser i styrelsen.

Nya stadgar

Av de remissinstanser som behandlat förslaget till ändring av fondens stadgar (Ds I 1980: 8 bil) har länsstyrelsen i Västerbottens län, NF, utvecklingsfonderna i Gävleborgs och Jämtlands län samt TCO haft vissa erinringar.

Länsstyrelsen i Västerbottens län framhåller att enligt förslaget till nya stadgar (2 §) skall ändamålet vara "att främja näringslivets utveckling i Norrland, främst i Norrbottens län". Länsstyrelsen föreslår för sin del att tillägget "främst i Norrbottens län" utgår. I likhet med andra statliga organ som är verksamma inom regionalpolitiken bör Norrlandsfonden ägna inlandskommunerna i respektive län särskild uppmärksamhet, i enlighet med de riktlinjer som har beslutats av riksdagen vid stödområdesavgränsningen. I detta sammanhang fäster länsstyrelsen uppmärksamheten på att Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län under senare år har tagit i anspråk en ökande andel av Norrlandsfondens resurser. Enligt länsstyrelsens uppfattning överensstämmer denna utveckling väl med de allmänna riktlinjerna för regionalpolitiken.

Norrlandsfonden tillstyrker förslaget med följande ändringsförslag.

2 §. Stiftelsen har till ändamål att främja näringslivets utveckling i Norrland, främst i Norrbottens län och i inlandskommunerna. Verksamheten skall bedrivas med beaktande av statsmakternas regional- och industripolitiska mål och i samråd med berörda regionala och centrala organ.

Stiftelsen skall särskilt ta initiativ till och stödja industriellt utvecklingsarbete, utredningar, inventeringar och forskning av betydelse för näringslivet i Norrland. Stiftelsen skall också där särskilda skäl föreligger stödja industriell etablering och utbyggnad. Stiftelsen skall gentemot industrin främst arbeta med selektiv högriskfinansiering.

3 §. Utgår.

4 §. Utgår.

5 §. c) Industriell etablering eller utbyggnad i form av lån eller lånegaranti. Om särskilda skäl föreligger kan ränte- och amorteringsfrihet under viss tid medges. Lånetiden bör anpassas med hänsyn till syftet med krediten.

d) till stödberättigad verksamhet hänförs industriell verksamhet samt annan verksamhet som bedöms få väsentlig betydelse för näringslivet i regionen eller annars bedöms ha särskild regionalpolitisk betydelse.

13 §. Protokollet justeras av mötesordföranden och ytterligare en styrelseledamot.

18 §. Stiftelsen skall inför varje treårsperiod senast den 1 september föregående år inkomma med framställning om medelstilldelning. Till medelsframställningen skall fogas stiftelsens värderingar rörande behov av insatser, fondens ekonomiska ställning samt målsättningen för kommande period.

Utvecklingsfonden i Gävleborgs län anser att § 6 i förslaget bör ange att också landstinget i Gävleborgs län får utse en ledamot.

Utvecklingsfonden i Jämtlands län framhåller att förhållandena får anses lika svårbemästrade i inlandet i övriga delar av Norrland, varför § 2 bör ges följande lydelse:

§ 2. Stiftelsen har till ändamål att främja näringslivets utveckling i Norrland. Härvid skall inlandskommunerna ägnas särskild uppmärksamhet.

TCO föreslår att stadgeförslaget får följande ändrad lydelse:

2 §, 2:a stycket

Stiftelsen skall särskilt ta initiativ till och stödja utvecklingsarbete, utredningar, inventeringar och forskning av betydelse för näringslivet i Norrland. Stiftelsen skall också där särskilda skäl föreligger stödja industriell etablering och utbyggnad. Stiftelsen skall gentemot industrin främst arbeta med selektiv högriskfinansiering.

